De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader

Vast Comité van Toezicht op de politiediensten

Toezichtsonderzoek

Luchtfoto: WIM ROBBERECHTS & Co
Bron: Kamer van volksvertegenwoordigers, foto gerealiseerd met medewerking van de Directie Luchtsteun van de federale politie.

INHOUD

1. OPDRACHT ____ **1**

2. PROBLEEMSTELLING ____ **1**

3. ONDERZOEKSVERRICHTINGEN ____ **1**

3.1 Vrijheidsberovingen van uiteenlopende aard ---- 1

3.2 Eerdere onderzoeken door het Vast Comité P, de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie (AIG), het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke behandeling of bestraffing (CPT) en het Comité tegen foltering van de Verenigde Naties (CAT) ---- 4

3.2.1 Vast Comité P 4

3.2.2 AIG 5

3.2.3 CPT 6

3.2.4 CAT 6

3.3 Cellen, cellencomplexen en opsluitingsplaatsen ---- 7

3.4 Morfologische gegevens met betrekking tot de opsluitingsplaatsen bij de lokale politie en bij de federale politie ---- 8

3.4.1 Lokale politie 8

3.4.2 Federale politie 9

3.5 Onderzoeksmethodologie: plaatsbezoeken – selectie van de respondenten ---- 10

3.5.1 Methodologie 10

3.5.2 Selectie van de respondenten 12

3.5.3 Bijkomende methodologische opmerkingen 14

3.5.4 Uitgevoerde bezoeken 15

4. ANALYSE ____ **16**

4.1 Kennisgeving van de vrijheidsberoving en de rechten – register van de vrijheidsberovingen ---- 16

4.1.1 Regelgevend kader 16

4.1.2 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen inzake de kennisgeving van de vrijheidsberoving en de rechten – register van de vrijheidsberovingen 20

4.1.3 Onderzoeksresultaten 24

4.1.4 Opmerking van de commissaris-generaal van de federale politie betreffende het register van de vrijheidsberovingen 34

4.2 Recht op medische bijstand ---- 34

4.2.1 Regelgevend kader 34

4.2.2 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen inzake het recht op medische bijstand . 36

4.2.3 Onderzoeksresultaten 39

4.3 Recht op maaltijden en drank ---- 42

4.3.1 Regelgevend kader 42

4.3.2 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen inzake het recht op maaltijden en drinken 44

4.3.3 Onderzoeksresultaten 46

4.4 Informatieoverdracht bij overplaatsing ---- 49
4.4.1 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen 49
4.4.2 Onderzoeksresultaten 50

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN _____ 55
5.1 Conclusies ---- 55
5.1.1 Kennisgeving van de vrijheidsberoving en rechten – register van vrijheidsberovingen 56
5.1.2 Recht op medische bijstand 58
5.1.3 Recht op voldoende drinkwater en recht op een maaltijd 60
5.1.4 Informatieoverdracht bij overplaatsingen 60
5.1.5 Richtlijnen voor de medewerkers 61
5.2 Aanbevelingen ---- 61
5.2.1 Kennisgeving van de vrijheidsberoving en rechten – register van vrijheidsberovingen 61
5.2.2 Recht op medische bijstand 62
5.2.3 Recht op voldoende drinkwater en recht op een maaltijd 63
5.2.4 Informatieoverdracht bij overplaatsingen 63
5.2.5 Richtlijnen voor de medewerkers 63

6. AFKORTINGEN _____ 64

7. BIJLAGEN _____ 65
7.1 Bezochte diensten en locaties ---- 65
7.2 Beschouwingen d.d. 26 april 2019 van de commissaris-generaal van de federale politie op het eindverslag ---- 66
7.3 Beschouwingen d.d. 30 april 2019 van de Vaste Commissie van de Lokale Politie op het eindverslag---- 69

1. OPDRACHT

1. Opmaak van een globaal verslag inzake het toezichtsonderzoek '*De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie, en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader*'.

2. PROBLEEMSTELLING

2. Het Vast Comité P heeft op 20 augustus 2018 beslist een onderzoek te verrichten bij de lokale en de federale politie teneinde na te gaan of de rechten van personen die van hun vrijheid beroofd worden bij de politiediensten gerespecteerd worden, in het bijzonder voor wat betreft (1) de kennisgeving van de rechten, (2) het krijgen van medische bijstand en (3) het krijgen van drank en maaltijden.

3. De onderzoeksvraag is daarbij: welke zijn bij lokale politiezones en diensten van de federale politie de praktische modaliteiten inzake de kennisgeving van de rechten, het verstrekken van medische bijstand, en het verstrekken van drank en maaltijden aan personen die door deze politiezones en diensten van de federale politie opgesloten worden, of die in hun opdracht opgesloten worden bij andere zones of diensten van de federale politie?

4. Ook de registratie van deze aspecten is relevant, hetzij omdat ze wettelijk is voorgeschreven, hetzij omdat ze onontbeerlijk is in het kader van een correcte uitvoering en opvolging van de vrijheidsberovingen. Dit is des te meer het geval indien de opgesloten persoon tijdens zijn vrijheidsberoving naar een andere opsluitingsplaats wordt overgebracht. Deze registratie wordt dan ook bijkomend bevraagd in het kader van het onderzoek.

3. ONDERZOEKSVERRICHTINGEN

3.1 Vrijheidsberovingen van uiteenlopende aard

5. In België kan men in het kader van uiteenlopende wetgevingen door de politie van zijn vrijheid beroofd worden en ondergebracht worden in een opsluitingsplaats bij de politie.

6. Zo bepaalt artikel 31, Wet Politieambt[1] dat politieambtenaren in geval van volstrekte noodzaak kunnen overgaan tot de bestuurlijke aanhouding van (1) een persoon die hen hindert in het vervullen van hun opdracht het verkeer vrij te houden, (2) een persoon die de openbare orde daadwerkelijk verstoort, (3) een persoon, ten aanzien van wie er op grond van zijn gedragingen, van materiële aanwijzingen of van omstandigheden, redelijke gronden zijn om te

.....

[1] Wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 22 december 1992.

denken dat hij voorbereidingen treft om een misdrijf te plegen dat de openbare orde of de openbare veiligheid ernstig in gevaar brengt, met als doel hem te beletten een dergelijk misdrijf te plegen, en (4) een persoon die een misdrijf pleegt dat de openbare rust of de openbare veiligheid ernstig in gevaar brengt, teneinde dit misdrijf te doen ophouden. Deze vrijheidsberoving mag nooit langer duren dan de tijd vereist door de omstandigheden die haar rechtvaardigen en mag in geen geval 12 uur te boven gaan[2].

7. Verder kan in het kader van identiteitscontroles - onder specifieke omstandigheden - een persoon ook tot 12 uur opgehouden worden en van zijn vrijheid beroofd worden (art. 34, §4, Wet Politieambt).

8. Vreemdelingen die geen houder zijn van de identiteitsstukken of van de documenten vereist door de reglementering op de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen kunnen door de politie gevat worden[3] en onderworpen worden aan een maatregel van bestuurlijke aanhouding van maximum 24 uur in afwachting van een verdere beslissing van de bevoegde overheid[4].

9. Artikel 9ter, Drugwet[5] voorziet dat een persoon die, op een voor het publiek toegankelijke plaats, kennelijk onder invloed is van verdovende of psychotrope middelen, onder bepaalde modaliteiten, bestuurlijk kan worden aangehouden voor maximaal 6 uur.

10. Artikel 1 van de besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de dronkenschap[6] voorziet dat een persoon die op een openbare plaats in staat van dronkenschap wordt bevonden, onder bepaalde modaliteiten, in een politie-infrastructuur kan opgesloten worden voor minimum 2 uur en maximum 12 uur.

11. Naast de voormelde vrijheidsberovingen die van bestuurlijke aard zijn, zijn er ook de gerechtelijke vrijheidsberovingen die een tijdelijke vrijheidsberoving met opsluiting in politie-infrastructuur (kunnen) inhouden.

.....

[2] Artikel 31, Wet Politieambt.

[3] Artikel 21, Wet Politieambt.

[4] Artikel 74/7, wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980, verder Vreemdelingenwet genoemd.

[5] Wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen, *BS* 6 maart 1921.

[6] Besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de dronkenschap , *BS* 18 november 1939.

12. De arrestatie in het kader van een strafonderzoek wordt geregeld in de artikelen 1 en 2, Wet Voorlopige Hechtenis[7].

13. In diezelfde wet regelt artikel 3 het bevel tot medebrenging van een verdachte en artikel 4 het bevel tot medebrenging van een getuige.

14. De modaliteiten van deze vrijheidsberovingen voor wat betreft onder meer opsluitingsduur en rechten waarover men in het kader van een opsluiting beschikt, kunnen daarbij verschillen.

15. Alle vrijheidsberovingen, zowel deze van bestuurlijke als van gerechtelijke aard, moeten luidens artikel 33bis, Wet Politieambt vermeld worden in een register van vrijheidsberovingen[8].

16. Wat het verstrekken van maaltijden en drinken betreft, evenals het gebruik van aangepast sanitair, zijn de bepalingen van artikel 33sexies, Wet Politieambt van toepassing op alle vrijheidsberovingen.

17. Wat andere aspecten betreft, zijn de bepalingen van toepassing op de verschillende vrijheidsberovingen evenwel opgenomen in onderscheiden regelgeving. Zo regelen de artikelen 31 t/m 33, Wet Politieambt de voorwaarden en modaliteiten van de bestuurlijke aanhouding, onder meer wat betreft de kennisgeving van bepaalde modaliteiten van de vrijheidsberovingen en van bepaalde rechten (art. 33ter), waaronder het recht op medische bijstand. Voor gerechtelijke arrestaties zijn de bepalingen met betrekking tot de kennisgeving van de arrestatie en het recht op medische bijstand opgenomen in de Wet Voorlopige Hechtenis en het Wetboek van Strafvordering (*cf. infra*).

18. Bijkomend kan opgemerkt worden dat bij bepaalde vrijheidsberovingen (in het kader van de vreemdelingenwetgeving, personen onder invloed van drugs) expliciet wordt vermeld dat het een bestuurlijke aanhouding betreft, zonder dat deze evenwel als dusdanig vermeld worden in de Wet Politieambt. Wat de opsluiting in het kader van openbaar dronkenschap betreft, is in de regelgeving niet expliciet sprake van een bestuurlijke aanhouding. De vraag kan gesteld worden of de bepalingen betreffende de bestuurlijke aanhouding zoals opgenomen in artikel 33 t/m 33septies, Wet Politieambt in deze gevallen van toepassing zijn[9].

.....

[7] Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

[8] Artikel 33bis, Wet Politieambt.

[9] Vast Comité P, *Doorgangscellen en bewaarkamers bij de politie*, Politeia, 2006, 99-100.

3.2 Eerdere onderzoeken door het Vast Comité P, de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie (AIG), het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke behandeling of bestraffing (CPT) en het Comité tegen foltering van de Verenigde Naties (CAT)

19. Zoals hiervoor reeds aangehaald, hebben het Vast Comité P en de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie reeds eerder onderzoeken uitgevoerd die betrekking hadden op vrijheidsbenemingen door de politiediensten.

20. Ook het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) heeft de voorbije jaren inspectiebezoeken gebracht aan België waarbij ook opsluitingsplaatsen en vrijheidsberovingen bij politiediensten werden geëvalueerd.

21. Daarnaast heeft ook het Comité tegen foltering (CAT - Committee against Torture) van de Verenigde Naties een monitoringprocedure waarbij ook vrijheidsbenemingen bij politiediensten worden geëvalueerd.

3.2.1 Vast Comité P

22. Het Vast Comité P heeft in de periode 1997-2008 diverse onderzoeken gevoerd die betrekking hebben op de vrijheidsberovingen van personen door politiediensten. We verwijzen daarbij onder meer naar de Cahiers Vast Comité P '*Incidenten met personen onder politietoezicht*'[10], '*Doorgangscellen en bewaarkamers bij de politie*'[11] en '*Douze ans d'observation des amigos*'[12]. Daarbij werden hoofdzakelijk plaatsbezoeken uitgevoerd bij lokale politiezones en in enkele gevallen ook bij diensten van de federale politie en werd de situatie beoordeeld aan de hand van een zelf ontwikkelde gestandaardiseerde vragenlijst en werden aanbevelingen geformuleerd.

23. In het jaarverslag 2010 heeft het Vast Comité P een overzicht gegeven van zijn belangrijkste aanbevelingen over de politiefunctie uit de periode 2002-2010. Met betrekking tot de democratische werking werden daarbij ook aanbevelingen vermeld betreffende de vrijheidsberovingen en opsluitingsinfrastructuur.

.....

[10] Vast Comité P, *Incidenten met personen onder politietoezicht*, Politeia, 2005.

[11] Vast Comité P, *Doorgangscellen en bewaarkamers bij de politie*, Politeia, 2006.

[12] Vast Comité P, *Douze ans d'observation des amigos*, Politeia, 2008.

24. In deel II (observatoriumrapport) van het jaarverslag 2013 werd eveneens aan de hand van ontvangen klachten een oplijsting gemaakt van pijnpunten bij de bestuurlijke aanhoudingen[13].

25. In deel II (observatoriumrapport) van het jaarverslag 2014 werd een thematische analyse gemaakt betreffende de *de visu*-controle door de officier van bestuurlijke politie van de persoon die het voorwerp uitmaakt van een bestuurlijke aanhouding, dit naar aanleiding van een bestuurlijke aanhouding van een dronken persoon bij de PZ Antwerpen.

26. Uit de voormelde onderzoeken en rapporten hernemen we met betrekking tot de aspecten die het voorwerp uitmaken van onderhavig onderzoek hierna een aantal vaststellingen en aanbevelingen.

3.2.2 AIG

27. Nadat in 2008 door het Vast Comité P werd aanbevolen dat de AIG systematische en geregelde inspecties zou uitvoeren van de opsluitingsplaatsen die door de politiediensten werden gebruikt en daarover zou rapporteren[14], werd het dossier van de opsluitingsplaatsen in 2010 van het Vast Comité P overgeheveld naar de AIG. De AIG voerde de inspecties uit middels plaatsbezoeken waarbij de vragenlijst die eerder was opgemaakt door het Vast Comité P werd overgenomen en werd aangepast aan de intussen geëvolueerde regelgeving, in het bijzonder wat betreft de bepalingen van de artikelen 31 t/m 33sexies, Wet Politieambt.

28. In 2010 werden door de AIG middels plaatsbezoeken, en aan de hand van een vragenlijst die eerder was ontwikkeld door het Comité P, 57 diensten van de federale politie bezocht. Een overzicht van de bevindingen werd opgenomen in het inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie van februari 2011.

29. In 2011 en begin 2012 werden door de AIG 52 politiezones van de lokale politie bezocht waarbij 110 locaties met opsluitingplaatsen werden aangedaan. Een overzicht van de bevindingen werd opgenomen in het inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie van juni 2012.

30. In 2014, 2015 en 2016 heeft de AIG nog in 42 lokale politiezones een inspectiebezoek uitgevoerd. In 2016 werd ook een inspectie uitgevoerd in 16 entiteiten van de federale politie. Van deze bezoeken werd geen globaal inspectieverslag opgemaakt[15].

.....

[13] Vast Comité P, Jaarverslag 2013, deel II: observatoriumrapport, 42-46.

[14] Vast Comité P, Jaarverslag 2010, Aanbevelingen van het Vast Comité P, Globaal overzicht 2002-2010, 30.

[15] Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie, Activiteitenverslag 2013-2017, 17.

31. Met betrekking tot de aspecten die het voorwerp uitmaken van onderhavig onderzoek worden verder de bevindingen en aanbevelingen van de AIG weergegeven, opgenomen in de voormelde inspectieverslagen van 2011 en 2012.

3.2.3 CPT

32. Het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing (CPT) werd opgericht in 1987 in het kader van een conventie van de Raad van Europa met dezelfde naam en past binnen het kader van de werking van de Raad van Europa inzake de bescherming van de mensenrechten. Door middel van bezoeken ter plaatse evalueert het CPT de behandeling van personen die van hun vrijheid zijn beroofd teneinde, indien nodig, deze personen beter te beschermen tegen foltering en tegen onmenselijke of onterende behandeling en bestraffing[16].

33. Doorheen de jaren heeft het CPT met betrekking tot deze vrijheidsberovingen een kader opgebouwd van standaarden waaraan deze opsluitingen moeten voldoen teneinde deze bescherming te garanderen[17].

34. Verder in onderhavig verslag worden met betrekking tot de kennisgeving van de rechten, de medische bijstand en inzake het verstrekken van drinken en een maaltijd, de algemene opmerkingen van het CPT vermeld, evenals de opmerkingen die ter zake naar aanleiding van de meest recente bezoeken van het CPT aan België in 2013 en 2017 werden gemaakt, voor wat betreft de opsluitingsplaatsen bij de politiediensten[18].

3.2.4 CAT

35. Het Comité tegen foltering (CAT) is het orgaan bij de Verenigde Naties dat de implementatie monitort van het VN-verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing bij zijn lidstaten[19]. In het kader van deze monitoring van België in 2013 heeft het CAT begin 2014 een rapport gepubliceerd met titel '*Observations finales concernant le troisième rapport périodique de la Belgique*'[20] waarin ook een vaststelling en aanbeveling is opgenomen betreffende het register van vrijheidsberovingen, die verder in de rubriek 4.1.2.4. nader wordt toegelicht.

.....

[16] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), *The CPT standards*, Straatsburg, 2004.

[17] Ibidem.

[18] De opmerkingen inzake de strafinrichtingen vallen buiten het bestek van onderhavig onderzoek.

[19] *Cf*. www.ohchr.org.

[20] OHCHR, Committee against Torture, CAT/C/BEL/CO3 d.d. 3 januari 2014.

3.3 Cellen, cellencomplexen en opsluitingsplaatsen

36. Op 16 oktober 2007 werd in het Staatsblad het koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen gepubliceerd[21].

37. In dit koninklijk besluit wordt een omschrijving gegeven van de begrippen 'politiecel' (infrastructuur voor de opsluiting van één persoon voor een maximale duur van in principe 24 uur, of desgevallend 48 uur); 'wachtcel' (de infrastructuur voor de opsluiting van één persoon voor een duur van maximaal 3 uur); 'mobiele cel'(de verplaatsbare infrastructuur voor de opsluiting van één of meerdere personen); 'collectieve cel'(infrastructuur voor de opsluiting van meerdere personen); 'cellencomplex' (een geheel van meer dan vijf politiecellen die in eenzelfde gebouw gegroepeerd zijn); 'toezichtslokaal' (een infrastructuur die speciaal ingericht is voor het onder toezicht houden van één of meerdere minderjarigen) en 'opsluitingsplaats' (één van de voormelde infrastructuren die wordt gebruikt door de politiediensten om één of meerdere personen op te sluiten die het voorwerp uitmaken van een bestuurlijke of gerechtelijke vrijheidsberoving)[22].

38. De bepalingen in het koninklijk besluit zijn van toepassing op alle desbetreffende infrastructuur die gebouwd wordt na de inwerkingtreding van het koninklijk besluit op 16 oktober 2007. Wat de infrastructuur betreft die dateert van voor deze inwerkingtreding of waarvan de aanbesteding van de werken voor de oprichting dateert van voor die datum, geldt een overgangsperiode van ten hoogste 20 jaar om zich aan deze (en de andere) bepalingen van het koninklijk besluit te conformeren (artikel 17 van het koninklijk besluit). Deze overgangsperiode loopt actueel dus nog.

39. Onderhavig onderzoek peilt niet naar de mate waarin de voormelde infrastructuur bij de lokale en de federale politie (reeds) beantwoordt aan de normen en bepalingen opgenomen in het koninklijk besluit, maar naar de praktische modaliteiten inzake de kennisgeving van de rechten, het verstrekken van medische bijstand, en het verstrekken van drank en maaltijden aan personen die door de politiediensten individueel opgesloten worden in een daartoe voorziene opsluitingsplaats. Daarom werd ervoor geopteerd om in het onderzoek geen onderscheid te maken tussen zogenaamde 'politiecellen' of 'wachtcellen'.

.....

[21] Koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen, *BS* 16 oktober 2007.

[22] Artikel 1 van het koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen.

40. Om methodologische redenen, werd er tevens voor geopteerd om geen specifieke bevraging te doen naar de praktische modaliteiten van enerzijds vrijheidsberovingen van minderjarigen en anderzijds vrijheidsberovingen in zogenaamde collectieve cellen.

3.4 Morfologische gegevens met betrekking tot de opsluitingsplaatsen bij de lokale politie en bij de federale politie

3.4.1 Lokale politie

41. In het kader van een jaarlijkse bevraging van de lokale politiezones door middel van de morfologische vragenlijst[23] worden de lokale politiezones onder meer bevraagd over het aantal detentiecellen binnen de politiezone met en zonder permanentie. Daarbij wordt zowel gevraagd naar het aantal individuele cellen als naar het aantal collectieve cellen. Enkel de cellen van de zone worden in rekening gebracht en dus niet die van een justitiepaleis of andere detentieplaatsen op het grondgebied van de politiezone[24].

42. Hierbij dient opgemerkt te worden dat wanneer een politiezone niet over een permanentie beschikt, men genoodzaakt is om buiten de gebruikelijke werkuren de van hun vrijheid beroofde personen over te brengen naar een andere politiezone of -dienst met een permanentie. Anderzijds kunnen politiezones of -diensten met een permanentie gesolliciteerd worden om dergelijke personen verder op te sluiten.

43. In de handleiding bij deze jaarlijkse bevraging wordt niet nader gespecificeerd wat wordt verstaan onder een individuele cel en onder een collectieve cel. Er is ter zake geen verwijzing naar het voormelde koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen.

44. Door de dienst DGR/DRI/BIPOL van de federale politie, die actueel instaat voor deze jaarlijkse bevragingen, werden in het kader van onderhavig onderzoek de meest recent ingezamelde gegevens ter zake verstrekt; deze hebben betrekking op de toestand op 31 december 2017 en op 187 lokale politiezones.

.....

[23] Na de aanpassing van de structuur van de federale politie op 1 oktober 2014 werden de diensten Morfologie van de federale en de lokale politie samengevoegd met de dienst CG/Politiebeleidsondersteuning/Beleidsgegevens tot een nieuwe dienst 'Beleid en Beheer', die deel uitmaakt van de Directie van de politionele Informatie en ICT (DGR/DRI/BIPOL) en werd de methodologie voor het inzamelen van gegevens betreffende de lokale politie door middel van de (jaarlijkse) morfologische vragenlijst voortgezet, na een update van de handleiding ter zake. Zie in dat kader: Federale politie, Handleiding en instructieboek "Morfologie van de Lokale Politie", 2015, 3.

[24] Federale politie, Handleiding en instructieboek "Morfologie van de Lokale Politie", 2015, 15.

45. Van deze 187 politiezones zijn er 17 die aangeven dat ze over individuele cellen met een permanentie en zonder een permanentie beschikken[25].

46. 97 politiezones geven aan dat ze over minstens één individuele cel beschikken en over een permanentie.

47. 70 politiezones geven aan over minstens één individuele cel te beschikken, evenwel zonder een permanentie.

48. Ten slotte zijn er 3 politiezones die aangeven niet over individuele cellen te beschikken[26]. Deze zones dienen desgevallend personen die van hun vrijheid zijn beroofd over te brengen naar een andere politiezone of -dienst wanneer deze opgesloten dienen te worden.

3.4.2 Federale politie

49. Een gelijkaardige jaarlijkse morfologische bevraging van de diensten van de federale politie, onder meer wat de infrastructuur en in het bijzonder de opsluitingsplaatsen betreft, vindt blijkbaar niet plaats.

50. Bij de federale politie beschikt de dienst Real Estate van de Directie van de Logistiek van het directoraat-generaal van de middelen (DGR/DRL) over een overzicht van de opsluitingsplaatsen bij diensten van de federale politie, gebaseerd op gegevens van 2015 die momenteel evenwel geactualiseerd worden[27].

51. De gegevens hebben betrekking op (1) het aantal opsluitingsplaatsen bij de federale politie, per site en per gerechtelijk arrondissement, (2) de conformiteit of non-conformiteit met de bepalingen van het voormelde koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen en (3) de aanwezigheid van een permanentie.

.....

[25] Indien er geen permanentie is voorzien, kunnen personen die van hun vrijheid zijn beroofd bij voortzetting van de vrijheidsberoving buiten de gebruikelijke werkuren overgeplaatst worden naar het commissariaat waar deze permanentie buiten de gebruikelijke werkuren wel is voorzien.

[26] En trouwens ook niet over een collectieve cel.

[27] Informatie ontvangen op 5 oktober 2018. In zijn reactie d.d. 26 april 2019 in het kader van de prelectuur van onderhavig verslag merkt de commissaris-generaal van de federale politie op dat er wel degelijk een cartografie bestaat van de opsluitingsplaatsen bij de federale politie die – op vraag van de FOD Justitie – steeds geüpdatet wordt voorafgaand aan elk bezoek van het CPT; de laatste update is gebeurd voorafgaand aan het bezoek van het CPT in 2017; tussenin wordt deze cartografie niet systematisch bijgehouden. We hebben tevens een kopie ontvangen van deze cartografie en stellen vast dat deze nagenoeg dezelfde informatie bevat als deze verstrekt door de dienst Real Estate van de federale politie, die werd gebruikt in onderhavig onderzoek (*cf*. bijlage 7.2).

52. Er worden 112 verschillende sites vermeld. Bij 83 van deze sites wordt vermeld dat de informatie geactualiseerd is op datum van 5 oktober 2018; bij 29 sites is de informatie blijkbaar niet geactualiseerd. Bijkomend dient opgemerkt te worden dat de lijst enerzijds diensten met hun adres vermeldt, maar anderzijds ook louter adressen, zonder vermelding van de dienst die instaat voor het beheer van de opsluitingsplaatsen. Daarbij treffen we evenwel onder andere ook adressen aan van louter ondersteunende operationele diensten zoals DAFA (Dienst Luchtsteun) of DGA/DACH (Dienst Hondensteun), of nog andere diensten zoals een schietstand, een slippiste of een gerechtshof.

53. Bij 89 van de sites wordt vermeld dat er minstens één 'politiecel' of 'wachtcel' aanwezig is en bij 23 van de 112 sites wordt vermeld dat er geen 'politiecel' of 'wachtcel' aanwezig is[28].

54. Slechts bij 3 sites waar er individuele cellen zijn, wordt vermeld dat er ook een permanentie is. De rubriek 'Permanentie/Geen permanentie' is evenwel slechts in 42 gevallen ingevuld, waarvan dus 39 keer 'Geen permanentie'.

3.5 Onderzoeksmethodologie: plaatsbezoeken – selectie van de respondenten

3.5.1 Methodologie

55. Als methodologie voor onderhavig onderzoek werd ervoor geopteerd om een plaatsbezoek te doen van opsluitingsplaatsen bij een aantal lokale politiezones en diensten van de federale politie.

56. Bij het plaatsbezoek werd vooreerst een vragenlijst[29] gehanteerd die werd overlopen met de op dat moment aanwezige officier van permanentie, de voor het toezicht op de opgesloten persoon verantwoordelijke medewerker, de verantwoordelijke voor het cellencomplex of een andere medewerker die werd aangeduid om de vragen te beantwoorden.

57. De inleidende vragen hadden betrekking op het aantal beschikbare individuele cellen en peilden naar de soorten vrijheidsberovingen die in de politiezone of -dienst werden uitgevoerd, waarbij de hiervoor reeds vermelde soorten werden onderscheiden, namelijk: bestuurlijke aanhoudingen, vrijheidsberoving in het kader van de vreemdelingenwetgeving, vrijheidsberovingen in het kader van de drugwetgeving, vrijheidsberovingen bij openbare dronkenschap, vrijheidsberovingen in het kader van identiteitscontroles, gerechtelijke arrestaties en uitvoering van bevelen tot medebrenging.

.....

[28] Waarbij onder andere de voornoemde diensten DAFA (Dienst Luchtsteun) of DGA/DACH (Dienst Hondensteun) of andere diensten zoals een schietstand, een slippiste of een gerechtshof.

[29] Deze vragenlijst verschilt van de vragenlijst die eerder werd gebruikt door het Vast Comité P en de AIG bij hun plaatsbezoeken omdat de onderzoeksvraag verschilt van deze eerdere onderzoeken.

58. Vervolgens werden enkele vragen gesteld over de aanwezigheid en de vorm van een register van de vrijheidsberovingen.

59. Daarna werd de kennisgeving van informatie betreffende de vrijheidsberoving aan de betrokkene bevraagd, en de registratie van deze kennisgeving, evenals de kennisgeving van rechten aan de betrokkene, en de registratie van deze kennisgeving.

60. Vervolgens werd het recht op medische bijstand bevraagd, evenals de mogelijkheid om een beroep te doen op een arts op eigen kosten, en de registratie van informatie dienaangaande.

61. Daarna werden het recht op drinken en het recht op maaltijden bevraagd en de registratie van informatie dienaangaande.

62. Ten slotte werd bevraagd of personen tijdens de vrijheidsberovingen binnen de politiezone of -dienst worden overgeplaatst; of personen tijdens de vrijheidsberovingen worden overgebracht naar opsluitingsplaatsen van een andere politiezone of -dienst; of er vanuit andere politiezones en -diensten van hun vrijheid beroofde personen worden overgebracht voor verdere opsluiting, en welke informatieoverdracht daarbij desgevallend is voorzien.

63. In de mate van het mogelijke werd daarbij reeds de vergelijking gemaakt met reeds ontvangen documenten zoals fiches uit het register van de vrijheidsberovingen of schriftelijke richtlijnen.

64. In het tweede luik van het plaatsbezoek werd gevraagd om het register van de vrijheidsberovingen voor te leggen en om een kopie te krijgen van de geregistreerde informatie betreffende de drie laatste vrijheidsberovingen. Indien de van zijn vrijheid beroofde persoon nog aanwezig was, werd deze – voor zover deze daartoe bereid was, een gekende taal sprak en er geen bezwaren waren op procedureel of veiligheidsvlak – bevraagd omtrent de geregistreerde gegevens.

65. De kopieën van de geregistreerde informatie per persoon die van zijn vrijheid was beroofd, werden na het bezoek nagekeken[30] betreffende vermeldingen inzake de kennisgeving van informatie inzake de vrijheidsberoving, de kennisgeving van rechten, de medische consulten en het verstrekken van drinken en maaltijden. Desgevallend werd een correctie aangebracht aan de eerdere antwoorden om deze in overeenstemming te brengen met de vaststellingen bij het nazicht van de verstrekte kopieën uit het register van de vrijheidsberovingen.

66. In een derde luik werd tijdens het plaatsbezoek gevraagd naar de aanwezigheid van schriftelijke richtlijnen voor de medewerkers inzake de .....

[30] Nadat de informatie was geanonimiseerd.

uitvoering van de vrijheidsberovingen en naar een kopie van de protocollen of overeenkomsten inzake overbrengingen tussen zones en/of diensten van personen die van hun vrijheid zijn beroofd; desgevallend werd een kopie gevraagd. Na het bezoek werd een beperkte evaluatie gemaakt van de overeenstemming van deze richtlijnen met de verstrekte toelichtingen, evenals inzake duidelijkheid en volledigheid. Daarbij dient opgemerkt te worden dat specifiek werd nagegaan of er schriftelijke richtlijnen waren en of daarin in het bijzonder melding werd gemaakt van richtlijnen inzake een aspect dat voorwerp is van onderhavig onderzoek. Verder moet worden opgemerkt dat in meerdere gevallen deze documenten niet onmiddellijk ter beschikking waren; alhoewel werd gevraagd en toegezegd deze documenten toe te sturen, is dit in verschillende gevallen niet gebeurd.

67. De geselecteerde lokale politiezones en federale diensten (*cf. infra*) werden voorafgaandelijk schriftelijk ingelicht over het onderzoek en het plaatsbezoek, door middel van een schrijven aan de betrokken korpschefs/mandaathouders. In deze brief werd geen specifieke datum aangekondigd voor het plaatsbezoek, enkel een tijdsvenster.

68. Wat de lokale politiezones betreft, werden de opsluitingsvoorzieningen bezocht in het hoofdcommissariaat, tenzij bij het plaatsbezoek bleek dat de belangrijkste opsluitingsvoorzieningen zich op een andere locatie bevonden. In het schrijven waarin het plaatsbezoek werd aangekondigd, werd dit evenwel niet nader gespecificeerd.

69. Wat de diensten van de federale politie betreft, werd in de schriftelijke aankondiging enkel gespecificeerd in welke provincie de plaatsbezoeken zouden plaatsvinden, zonder de exacte plaats te vermelden.

70. De plaatsbezoeken hebben plaatsgevonden op een werkdag tijdens de week, tussen 06.00 uur en 21.00 uur.

3.5.2 Selectie van de respondenten

71. Bij het bepalen welke politiezones en -diensten zouden bezocht worden, werd in eerste instantie nagegaan welke politiezones en diensten van de federale politie in de periode 2008-2018 reeds waren bezocht in het kader van onderzoeken of inspecties inzake de opsluitingsplaatsen door hetzij het Vast Comité P, hetzij de AIG, hetzij het CPT.

72. Wat de AIG betreft, werd daarbij gebruik gemaakt van de informatie die ter zake was vermeld in de activiteitenverslagen en/of inspectieverslagen van deze dienst tot en met 2012 en van informatie die werd verstrekt in mei 2018 ingevolge een vraag van de Dienst Enquêtes P in het kader van onderhavig

onderzoek, waarbij nog sprake was van inspectiebezoeken door de AIG bij de lokale politie in 2014 en 2015[31].

73. Uit de aldus beschikbare informatie bleek dat 69 lokale politiezones in deze periode geen enkele keer werden bezocht; 91 politiezones werden één keer bezocht; 22 politiezones werden twee keer bezocht; 5 politiezones werden drie keer bezocht en 1 politiezone werd vier keer bezocht.

74. Zoals hiervoor reeds werd vermeld, laat de informatie die ons werd verstrekt door de federale politie niet steeds toe te bepalen welke dienst of diensten een opsluitingsplaats gewoonlijk gebruiken of beheren. Omdat het onderzoek betrekking heeft op de praktische modaliteiten inzake de kennisgeving van de rechten, het verstrekken van medische bijstand, en het verstrekken van drank en maaltijden aan personen die door de politiediensten opgesloten worden, werd daarom een inventaris gemaakt van de operationele diensten van de federale politie die gebeurlijk vrijheidsberovingen uitvoeren en die (kunnen) beschikken over cellen. Het betreft enerzijds de FGP's bij de algemene directie van de gerechtelijke politie DGJ en anderzijds de diensten van SPC (Spoorwegpolitie), LPA (Luchtvaartpolitie), SPN (Scheepvaartpolitie) en WPR (Wegpolitie) bij de algemene directie van de bestuurlijke politie DGA. We hebben daarbij 88 diensten of locaties[32] geïdentificeerd. Daarvan werden er in het kader van eerdere onderzoeken in de periode 2008-2015 blijkbaar 23 niet bezocht; 52 diensten werden één keer bezocht; 12 diensten werden twee keer bezocht en 1 dienst (FGP Antwerpen) werd drie keer bezocht.

75. Uit de voorgaande onderzoeken kan niet steeds afgeleid worden welke de selectiecriteria waren bij het selecteren van de respondenten.

76. Omdat de beschikbare informatie met betrekking tot de reeds bezochte zones en/of diensten toch niet toelaat om op eenduidige wijze een opvolgingsonderzoek te voeren, werd ervoor geopteerd om de respondenten te zoeken in de zones/diensten die in de voormelde periode niet werden bezocht. Zoals *supra* vermeld, betreft het 69 politiezones en 23 diensten van de federale politie, tezamen 92 zones/diensten.

77. Teneinde het onderzoek beheersbaar te houden, werd beslist bij 25 van deze zones/diensten een plaatsbezoek te doen, als volgt verdeeld per gewest: 12 zones/diensten in Vlaanderen, 12 zones/diensten in Wallonië, 1 zone/dienst in Brussel.

.....

[31] Uit het activiteitenverslag 2013-2017 dat naderhand door de AIG werd gepubliceerd, blijkt evenwel dat er blijkbaar ook nog in 2016 inspectiebezoeken zijn uitgevoerd, hoofdzakelijk bij diensten van de federale politie (16 geïnspecteerde entiteiten) en ook 2 bij de lokale politie (*cf*. AIG, Activiteitenverslag 2013-2017, p. 17). Met deze informatie werd in onderhavig onderzoek geen rekening gehouden.

[32] Bijvoorbeeld FGP West-Vlaanderen – site Kortrijk.

78. Wat de verdeling tussen de politiezones en de diensten van de federale politie betreft, werd ongeveer dezelfde verhouding gehanteerd als bij de 92 zones/diensten die niet werden bezocht in de periode 2008-2018, wat neerkomt op 19 lokale zones en 6 federale diensten.

79. Wat de selectie voor de lokale politiezones betreft, hebben we verder gebruik gemaakt van de door de FOD Binnenlandse Zaken gehanteerde 5 typologieën[33] waarin de zones geclusterd worden. We hebben daarbij de verdeling per typologie voor alle zones zoals gekend in 2013 toegepast op het te selecteren aantal van 19 zones, waarvan 9 in Vlaanderen, 9 in Wallonië, en 1 in Brussel[34]. De selectie van de zones weerspiegelt aldus voor wat de typologieën betreft bij benadering de verdeling in de totaliteit van de zones[35]. De selectie bevat 1 politiezone van het type 1, 2 politiezones van het type 2, 5 van het type 3, 6 van het type 4 en 5 van het type 5.

80. Voor de selectie van de zones werd ook, in de mate van het mogelijke, rekening gehouden met een zekere spreiding over de provincies.

81. Van deze geselecteerde politiezones waren er 13 zones die in het kader van de meest recente morfologische gegevensinzameling[36] hadden aangegeven over (één of meer) individuele detentiecellen te beschikken met permanentie, en 6 die hadden aangegeven over (één of meer) individuele detentiecellen te beschikken zonder permanentie.

82. Wat de federale diensten betreft, hebben we voor de selectie van de 6 diensten voor zover mogelijk rekening gehouden met een zekere spreiding over de provincies en de aard van de diensten.

83. De 25 geselecteerde zones en diensten worden vermeld in bijlage 1.

3.5.3 Bijkomende methodologische opmerkingen

84. De gehanteerde onderzoeksmethodologie en de keuze van respondenten heeft haar beperkingen.

.....

[33] Het betreft typologieën gebaseerd op de verstedelijkingsgraad waarbij type 1 staat voor sterk verstedelijkt en type 5 voor landelijk.

[34] Het aantal zones is ondertussen door fusies afgenomen. Van de PZ CARMA en de PZ Limburg Regio Hoofdstad is de typologie ons nog niet bekend, deze zones werden op basis van de inwonersaantallen ingedeeld bij type 2.

[35] Het aantal zones is ondertussen door fusies afgenomen.

[36] Toestand op 31 december 2017.

85. Het semi-aangekondigde plaatsbezoek[37] met bevraging van een op dat moment aanwezig personeelslid en het nazicht van aanwezige documenten op dat specifieke tijdstip betreft een momentopname.

86. Bijkomend werd tijdens enkele plaatsbezoeken vastgesteld dat wanneer 2 personeelsleden van een politiezone of -dienst de vragen beantwoordden, er onderlinge verschillen naar voor kwamen uit de antwoorden, wat erop wijst dat er blijkbaar *de facto* verschillende praktische uitvoeringsmodaliteiten worden gehanteerd bij vrijheidsberovingen binnen eenzelfde politiezone of dienst en/of dat de wet- en regelgeving verschillend wordt geïnterpreteerd. Dat laatste houdt dan mogelijk verband met een gebrek aan (duidelijke) richtlijnen en/of onduidelijkheid van deze wet- en regelgeving.

87. Een bijkomende moeilijkheid vormde de eenduidige beoordeling van de rubrieken van fiches in de verschillende modellen van het register van de vrijheidsberovingen die in gebruik zijn, onder meer voor wat betreft het informeren van personen die van hun vrijheid zijn beroofd, inzake modaliteiten van de vrijheidsberoving en inzake zijn rechten, zoals voorzien in artikel 33ter, Wet Politieambt.

88. Daarnaast betreft de keuze van de respondenten een beperkt staal van politiezones en -diensten. Het betreft evenwel geen representatieve steekproef.

89. De gehanteerde methodologie laat ons evenwel toe een zicht te krijgen op de diversiteit aan praktische modaliteiten inzake de kennisgeving van de rechten, het verstrekken van medische bijstand, en het verstrekken van drank en maaltijden aan personen die door deze politiezones en diensten van de federale politie opgesloten worden, of die in hun opdracht opgesloten worden bij andere zones of diensten van de federale politie, alsook op de informatieverstrekking, de informatieregistratie en de informatieoverdracht met betrekking tot deze aspecten.

90. Gezien de voormelde beperkingen is de weergave van de onderzoeksbevindingen evenwel beschrijvend, waarbij het vermelden van de prevalentie van praktische modaliteiten – gezien het beperkte aantal respondenten – met enige terughoudendheid wordt gehanteerd en ook als dusdanig dient gelezen te worden.

3.5.4 Uitgevoerde bezoeken

91. De 19 geselecteerde politiezones en 6 diensten van de federale politie werden bezocht in de periode van 18 september 2018 tot en met 28 december 2018.

.....

[37] Geen datum maar een tijdsvenster waarin het bezoek zou plaatsvinden.

92. Bij de 19 politiezones waren er 2 die in de bezochte infrastructuur beschikten over meer dan 5 individuele cellen[38]; 5 zones beschikten over 4 cellen; 2 zones beschikten over 3 cellen; 5 zones beschikten over 2 cellen, en 1 zone beschikte over 1 cel.

93. Bij de 6 diensten van de federale politie waren er 2 die in de bezochte infrastructuur beschikten over 3 cellen; 1 dienst beschikte over 2 cellen; 1 dienst beschikte over 1 cel, en 2 diensten hadden geen individuele cellen.

4. ANALYSE

4.1 Kennisgeving van de vrijheidsberoving en de rechten – register van de vrijheidsberovingen

4.1.1 Regelgevend kader

4.1.1.1 Bestuurlijke aanhouding

94. Artikel 33ter, Wet Politieambt bepaalt dat elke bestuurlijk aangehouden persoon in kennis moet gesteld worden van:

- de vrijheidsberoving;
- de reden van de vrijheidsberoving;
- de maximale duur van de vrijheidsberoving;
- de materiële procedure van de opsluiting[39];
- de mogelijkheid tot het nemen van dwangmaatregelen.

95. Artikel 33ter stelt vervolgens dat de rechten die uit een bestuurlijke vrijheidsberoving voortvloeien en in de Wet Politieambt zijn opgenomen hetzij mondeling, hetzij schriftelijk moeten meegedeeld worden in een taal die de betrokkene begrijpt, en dit op het ogenblik dat de officier van bestuurlijke politie de vrijheidsberoving verricht of handhaaft. In artikel 33ter worden de rechten die moeten meegedeeld evenwel niet expliciet vermeld.

96. De rechten die in andere artikelen van de Wet Politieambt expliciet worden voorzien, zijn:

.....

[38] En dus over een cellencomplex beschikten volgens de bepalingen van het koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen.

[39] O.a. fouillering, het in bewaring nemen van bepaalde goederen, maatregelen inzake persoonlijke veiligheid tijdens het verblijf in de cel.

- het recht om te vragen dat een vertrouwenspersoon verwittigd wordt van de vrijheidsberoving; de motivering van de weigering; de ambtshalve verwittiging van de persoon belast met het toezicht indien de persoon die van zijn vrijheid wordt beroofd minderjarig is (art. 33quater);

- het recht op medische bijstand (art. 33quinquies);

- het recht op een onderzoek door een arts naar keuze te vragen, op eigen kosten (art. 33quinquies);

- het recht op voldoende drinkwater (art. 33sexies);

- het recht op een maaltijd (rekening houdend met het tijdstip) (art. 33sexies);

- het recht op aangepast sanitair (art. 33sexies).

97. In artikel 33ter, Wet Politieambt wordt vervolgens vermeld dat de kennisgeving schriftelijk moet bevestigd worden in het register van de vrijheidsberovingen[40].

4.1.1.2 Gerechtelijke vrijheidsberoving

98. Bij een arrestatie in toepassing van artikel 1, Wet Voorlopige Hechtenis wordt de van zijn vrijheid beroofde persoon zo snel mogelijk op de hoogte gebracht van de beslissing tot vrijheidsberoving, in de taal van de rechtspleging (artikel 2 Wet Voorlopige Hechtenis). Deze kennisgeving wordt opgenomen in een proces-verbaal.

99. Bij een vrijheidsberoving in het kader van een bevel tot medebrenging, voorgeschreven door een onderzoeksrechter, krijgt de betrokkene kennis van de vrijheidsberoving door de betekening van het bevel tot medebrenging, waarvan hem een kopie ter hand wordt gesteld[41].

100. Artikel 47bis, §4, Wetboek van Strafvordering bepaalt onder meer dat aan eenieder die van zijn vrijheid is benomen overeenkomstig de artikelen 1 en 2 (arrestatie), en 3 (bevel tot medebrenging verdachte) Wet Voorlopige Hechtenis wordt meegedeeld dat hij de rechten geniet die worden opgesomd in de artikelen 2bis, 15bis, 16 en 20, § 1, van dezelfde Wet Voorlopige Hechtenis. De bewoordingen waarin deze mededeling van de rechten wordt gedaan, moet aangepast zijn in functie van de leeftijd van de betrokkene of in functie van een mogelijke kwetsbaarheid van de betrokkene die zijn vermogen aantast om

.....

[40] Opgemerkt kan worden dat in de Wet Politieambt niet wordt vermeld dat de persoon die bestuurlijk is aangehouden moet tekenen dat hij of zij in kennis werd gesteld.

[41] Artikel 8, Wet Voorlopige Hechtenis.

deze rechten te begrijpen. Hiervan moet melding gemaakt worden in het proces-verbaal van verhoor[42].

101. Deze rechten hebben, voor wat de fase van de arrestatie en de uitvoering van het bevel tot medebrenging door de politiediensten betreft, betrekking op:

- het vertrouwelijk overleg met een advocaat voorafgaand aan het verhoor[43];
- de bijstand door een advocaat bij de verhoren[44];
- de mogelijkheid tot onderbreking van deze verhoren;
- het inlichten van een vertrouwenspersoon over de aanhouding[45];
- het recht op medische bijstand[46], en het recht een onderzoek door een arts naar keuze te vragen waarvan de kosten dan ten laste van de betrokkene vallen[47].

102. Artikel 47bis, §5, Wetboek van Strafvordering bepaalt onder meer dat aan deze van zijn vrijheid beroofde persoon voor het eerste verhoor een schriftelijke verklaring van de rechten die voorzien zijn in de §§ 2 en 4 van het artikel 47bis wordt overhandigd, volgens een vorm en inhoud die door de Koning worden bepaald. De vorm en inhoud zijn actueel vastgelegd in het koninklijk besluit van 23 november 2016 tot uitvoering van artikel 47bis, §5, Wetboek van Strafvordering, meer bepaald in de bijlage 2 aan dit koninklijk besluit voor wat betreft de personen die van hun vrijheid zijn beroofd en zullen verhoord worden als verdachte[48]. Bij personen die van hun vrijheid zijn beroofd en verhoord zullen worden, betreft dit het zogenaamde document 'Salduz 4', waarop dus onder meer staat vermeld dat de betrokkene kan vragen dat een vertrouwenspersoon wordt ingelicht over de aanhouding en dat hij recht heeft op medische bijstand, en het recht om een onderzoek door een arts naar keuze te vragen, waarvan hij de kosten dan zelf moet dragen. Op dit document worden het recht op voldoende drinkwater, het recht op een maaltijd en het recht op aangepast sanitair dat wordt voorzien door de Wet Politieambt evenwel niet vermeld.

.....

[42] Artikel 47bis, § 6, Wetboek van Strafvordering.

[43] Artikel 2bis, §1, Wet Voorlopige Hechtenis.

[44] Artikel 2bis, §2, Wet Voorlopige Hechtenis.

[45] Artikel 2bis, §3, Wet Voorlopige Hechtenis.

[46] Artikel 2bis, §4, Wet Voorlopige Hechtenis.

[47] Artikel 2bis, §4, Wet Voorlopige hechtenis.

[48] Belgisch Staatsblad d.d. 25 november 2016 - Betreft de zogenaamde 'Salduz 4'.

4.1.1.3 Register van de vrijheidsberovingen – vermeldingen in processen-verbaal

103. Art. 33bis, Wet Politieambt bepaalt dat elke vrijheidsberoving wordt ingeschreven in het register van de vrijheidsberovingen en stelt verder: *"Dit register is de weergave van het chronologisch verloop van de vrijheidsberoving vanaf het begin tot het einde ervan of tot het ogenblik van de overdracht van de betrokken persoon aan de bevoegde diensten".*[49]

104. In de memorie van toelichting naar aanleiding van de aanpassing van de Wet Politieambt in 2007 wordt ter zake onder meer gesteld: *"Het registreren van praktische informatie in verband met het verloop van een vrijheidsberoving is een belangrijk element in het concept van de vrijheidsberoving; niet alleen omwille van de informatie zelf maar ook omwille van de mogelijkheid om deze informatie te gebruiken in geval van klachten of betwistingen en voor het inzamelen van statistische gegevens."*[50]

105. In de memorie van toelichting wordt bijkomend opgemerkt: *"Het register moet de weergave zijn van het volledige verloop van een vrijheidsberoving en alle elementen bevatten die een rol spelen bij de uitvoering van de maatregel. Het register moet onder meer bevatten: de identiteit van de betrokken personen; de identiteit van het personeel dat instaat voor de uitvoering van de vrijheidsberoving; het tijdstip en de reden van de vrijheidsberoving; de inventaris van inbewaring genomen voorwerpen; de identiteit van het personeel dat de fouille heeft uitgevoerd; de formele bevestiging van de vrijheidsbeneming door de officier van bestuurlijke, c.q. gerechtelijke politie en/of de bevoegde gerechtelijke overheid; bepaalde inlichtingen over het verloop van de vrijheidsberoving (het luchten, de tijdstippen van ondervraging, incidenten, zichtbare kwetsuren, etc.); eventuele kontakten met de bestuurlijke of gerechtelijke overheden of met controleorganen; de overbrenging naar een andere plaats (wanneer, naar waar, door wie); de handtekeningen van de betrokken personen.*
Het register moet ook de inlichtingen vermelden betreffende het al dan niet toepassen van de rechten door deze wet gewaarborgd, in het bijzonder het recht om een derde persoon te verwittigen en de motivering van een eventuele weigering; de kennisgeving van de rechten aan de betrokken persoon en de wijze waarop ze werden meegedeeld; het recht op medische verzorging en het recht op voedsel en drank en aangepast sanitair."[51]

.....

[49] Dus ook een vrijheidsberoving in het kader van het verifiëren van de identiteit van een persoon; waarbij er trouwens ook een specifieke bepaling ter zake is opgenomen dat in het register van de opsluitingen in dit geval expliciet dient vermeld te worden dat deze opsluiting daarin kadert (art. 34, §4, Wet Politieambt).

[50] Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 2873/1, 41.

[51] Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 2873/1, 42.

106. Zoals reeds gesteld, moet elke vrijheidsberoving in het register vermeld worden; wat de vrijheidsberoving betreft die geschiedt met het oog op het verifiëren van de identiteit, wordt in artikel 34, §4, Wet Politieambt bijkomend expliciet vermeld dat de politieambtenaar die deze verrichting doet, daarvan melding moet maken in het register van de vrijheidsberovingen.

107. De inhoud en de vorm van het register van de vrijheidsberovingen en de voorwaarden waaronder de gegevens worden bewaard, worden door de Koning bepaald[52]. Een koninklijk besluit dat de inhoud en de vorm van het register bepaalt en de voorwaarden voor de bewaring van de gegevens is er evenwel nog niet.

108. Daarnaast dient opgemerkt te worden dat in de Wet Voorlopige Hechtenis onder meer wordt bepaald dat bij een vrijheidsberoving - ingevolge heterdaad of na een beslissing van de procureur des Konings - een proces-verbaal wordt opgemaakt van de aanhouding, met onder andere het juiste uur van de effectieve vrijheidsberoving en de nauwkeurige omstandigheden waarin de vrijheidsberoving is tot stand gekomen[53]; wanneer de procureur des Konings beslist tot een arrestatie, wordt in een proces-verbaal onder meer ook het juiste tijdstip genoteerd wanneer deze beslissing ter kennis is gebracht aan de betrokkene[54]. Verder bepaalt artikel 47bis, §6, Wetboek van Strafvordering onder meer dat bij elk verhoor het proces-verbaal nauwkeurig het tijdstip vermeldt waarop het verhoor wordt aangevat, eventueel onderbroken en hervat, alsook beëindigd. Het proces-verbaal vermeldt nauwkeurig de identiteit van de personen die in het verhoor, of in een gedeelte daarvan, tussenkomen, en het tijdstip van hun aankomst en vertrek. Het vermeldt ook de bijzondere omstandigheden en alles wat op de verklaring of de omstandigheden waarin zij is afgelegd een bijzonder licht kan werpen.

109. Dit betekent dat, minstens bij arrestaties in toepassing van artikel 1, Wet Voorlopige Hechtenis, informatie betreffende de vrijheidsberoving in 2 verschillende documenten dient ingevuld te worden.

4.1.2 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen inzake de kennisgeving van de vrijheidsberoving en de rechten – register van de vrijheidsberovingen

4.1.2.1 Vast Comité P

110. Met betrekking tot het register van de opsluitingen werd in 2008 aanbevolen dat de invulling en het beheer van registers van bestuurlijk en

.....

[52] Art. 33bis, Wet Politieambt.

[53] Artikel 1, 6°, Wet Voorlopige Hechtenis.

[54] Artikel 2, 4°, Wet Voorlopige Hechtenis.

gerechtelijk aangehouden personen zo snel mogelijk worden gestandaardiseerd via een koninklijk besluit.

111. In 2009 werd aanbevolen dat het register van vrijheidsberovingen volledig wordt ingevuld en dat er daadwerkelijk wordt toegezien op de nauwgezette invulling van het arrestatieformulier met vermelding van de uitgevoerde opdrachten en de identiteit van de optredende politiemensen.

112. Wat de gerechtelijke vrijheidsberovingen betreft, werd aanbevolen dat er kwaliteitsvolle processen-verbaal worden opgesteld waarin alle genomen maatregelen duidelijk en volledig worden vermeld (2009).

113. Naar aanleiding van een onderzoek dat het Comité P bij de PZ Antwerpen heeft gevoerd in 2014 dat betrekking had op de vrijheidsberoving van een dronken bestuurder, werd aanbevolen om de besluitwet betreffende de beteugeling van de dronkenschap aan te passen in die zin dat dit tevens een bestuurlijke aanhouding betreft, wat zou betekenen dat de principes van de bestuurlijke aanhouding zoals voorzien door de Wet Politieambt voor deze wetgeving van toepassing zouden zijn[55].

114. Ook in het recente toezichtsonderzoek inzake 'De controle en opsluiting van transmigranten door de politie naar aanleiding van grootschalige bestuurlijke aanhoudingen' (2019) wordt aanbevolen om dringend werk te maken van de uitvoering van artikel 33bis Wet Politieambt, inzake het register van de vrijheidsberovingen.

4.1.2.2 AIG

115. De lacune dat er nog steeds geen uitvoeringsbesluit is inzake de inhoud en de vorm van het register van vrijheidsberovingen, en inzake de voorwaarden waaronder de gegevens dienen te worden bewaard, werd blijkens de inspecties van de AIG bij de diensten van de federale politie (2011) goed opgevangen doordat de algemene directie van de bestuurlijke politie van de federale politie (DGA) een model van register heeft voorgesteld en verspreid dat zelfs verder gaat dan de wettelijke voorschriften die het moet bevatten[56]. Een register was in 88% van de door de AIG bezochte diensten van de federale politie aanwezig en onmiddellijk beschikbaar en raadpleegbaar, waarbij in alle gecontroleerde registers de nodige wettelijke elementen werden ingeschreven. In 56% van de gevallen waren de registers getekend door een verantwoordelijke officier of door de persoon die de verantwoordelijke officier contacteerde[57].

116. Bij de inspectiebezoeken van de AIG aan de lokale politiezones (2012) was een register in 98% van de zones aanwezig en onmiddellijk beschikbaar en

[55] Vast Comité P, Jaarverslag 2014, 112.

[56] AIG, Inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie, 2011, 3.

[57] Ibidem, 4.

raadpleegbaar, waarbij in alle gecontroleerde registers de nodige wettelijke elementen waren ingeschreven, één zone uitgezonderd[58]. In 87% van de gevallen werden de registers getekend door een verantwoordelijke officier of door het personeelslid dat de verantwoordelijke officier contacteerde. *"Dit cijfer wil echter niet zeggen dat er in de 13% resterende gevallen helemaal geen controle zou zijn. Bij navraag bleek overal een systeem van supervisie te bestaan, weliswaar niet overal even formeel"*[59]. Soms bleek de handtekening van de officier van bestuurlijke politie te ontbreken in de administratie bij bestuurlijke aanhoudingen.[60]

117. Wat betreft de kennisgeving inzake de vrijheidsberovingen, de redenen, de duur en de materiële procedure, evenals van de mogelijkheid tot het nemen van dwangmaatregelen, konden bij de diensten van de federale politie ruim 82% van de bevraagde officieren met voldoende bewijskracht aantonen dat dit correct gebeurde. De schriftelijke bevestiging in het register van de vrijheidsberovingen van de kennisgeving van de rechten aan de opgeslotene gebeurde in 75% van de gecontroleerde federale diensten volledig correct[61].

118. Bij de lokale politiezones konden ruim 98% van de bevraagde verantwoordelijken met voldoende bewijskracht aantonen dat de kennisgeving inzake de vrijheidsberovingen, de redenen, de duur en de materiële procedure, evenals van de mogelijkheid tot het nemen van dwangmaatregelen correct gebeurt; de schriftelijke bevestiging in het register van de vrijheidsberovingen van de kennisgeving van de rechten aan de opgeslotene gebeurde in 77% van de gecontroleerde politiezones volledig correct[62].

4.1.2.3 CPT

119. Het CPT merkt ter zake in algemene zin op dat: *"Rights for persons deprived of their liberty will be of little value if the persons concerned are unaware of their existence. Consequently, it is imperative that persons taken into police custody are expressly informed of their rights without delay and in a language which they understand. In order to ensure that this is done, a form setting out those rights in a straightforward manner should be systematically given to persons detained by the police at the very outset of their custody.*

[58] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, 2012, 3.

[59] Ibidem, 3-4.

[60] Ibidem, 4.

[61] AIG, Inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie, februari 2011, 4.

[62] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 4.

Further, the persons concerned should be asked to sign a statement attesting that they have been informed of their rights"[63].

120. Wat deze rechten betreft, merkt het CPT op dat dit in elk geval gaat om (1) het recht dat een derde persoon, aangeduid door de betrokkene, verwittigd wordt van de vrijheidsberoving, (2) het recht op bijstand van een advocaat en (3) het recht op de medische bijstand/onderzoek door een arts van eigen keuze (naast enig medisch onderzoek/bijstand door een arts opgeroepen door de politiedienst). Deze rechten moeten voor het CPT gegarandeerd worden bij elke politionele vrijheidsberoving[64], dus zowel van bestuurlijke als van gerechtelijke aard.

121. Na het bezoek aan België in 2013 merkte het CPT onder meer op: « *Le CPT invite les autorités belges à s'assurer que toutes les personnes privées de liberté par la police – quelles qu'en soient les raisons – soient informées pleinement de l'ensemble de leurs droits dès le tout début de la privation de liberté (c'est-à-dire à partir du moment où elles sont tenues de rester avec la police). Cela devrait dans un premier temps être assuré par des renseignements clairs fournis oralement, qui seront complétés ensuite, dès l'arrivée dans des locaux de la police, par la distribution d'un feuillet énumérant les droits des personnes concernées.*
De plus, la possibilité de demander l'accès à un médecin de son choix devrait être clairement mentionnée dans toutes les versions linguistiques de la fiche d'information donnée aux personnes en détention administrative. »[65]

122. Na het bezoek aan België in 2017 merkte het CPT bijkomend op: « *Le CPT encourage les autorités belges à poursuivre leurs efforts visant à ce que les droits communiqués de manière écrite réflètent fidèlement et dans un langage simple les dispositions législatives, en particulier pour les personnes en arrestation administrative.* »[66]

4.1.2.4 CAT

.....

[63] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Developments concerning CPT-standards in respect of police custody, Extract from the 12th General Report of the CPT, CPT/Inf52002)15-part, 2002, 4.

[64] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), The CPT standards, Straatsburg, 2004, 6.

[65] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Rapport au Gouvernement de la Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants du 24 septembre au 4 octobre 2013, CPT/inf (2016) 13, Straatsburg (Fr.), 31.3.2016, 20.

[66] CPT, Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 mars au 6 avril 2017, Straatsburg, 8 maart 2018, 15.

123. Zoals *supra* vermeld, heeft het Comité tegen foltering van de VN in het kader van zijn monitoring van België in 2013, begin 2014 een rapport gepubliceerd met als titel '*Observations finales concernant le troisième rapport périodique de la Belgique*' waarin ook een vaststelling en aanbeveling is opgenomen betreffende het register van de vrijheidsberovingen.

124. Het CAT stelt vast dat: « *Le Comité note avec préoccupation qu'un registre généralisé des détentions, tel que prévu à l'article 33bis de la loi sur la fonction de police n'a pas encore été mis en place. Le Comité regrette également que, selon les informations fournies par l'État partie dans son rapport, chaque circonscription de police a développé son propre registre des privations de liberté, lequel ne comporte parfois pas d'informations suffisantes permettant de s'assurer du respect des droits des personnes détenues (art. 2 et 11)* »[67].

125. Het CAT herneemt daarom: « *sa recommandation antérieure (CAT/C/BEL/CO/2 par. 20) et prie instamment l'État partie de prendre les mesures adéquates pour mettre en place un registre des détentions officiel, centralisé, uniformisé et informatisé dans lequel l'arrestation immédiate est rigoureusement consignée avec, au minimum, les renseignements suivants : i) l'heure de l'arrestation et de la détention ; ii) le motif de la détention ; iii) le nom du ou des policiers ayant procédé à l'arrestation ; iv) le lieu où la personne est détenue et les éventuels transferts ultérieurs ; v) le nom des responsables de la garde ; et vi) si la personne détenue a des marques de blessures au moment de la détention. L'État partie devrait procéder à une vérification systématique, par des contrôles et inspections, du respect de cette obligation conformément aux dispositions de l'Ensemble de principes pour la protection de toutes les personnes soumises à une forme quelconque de détention ou d'emprisonnement (résolution 43/173 de l'Assemblée générale en date du 9 décembre 1988)* ».[68]

4.1.3 Onderzoeksresultaten

4.1.3.1 Register van de vrijheidsberovingen

126. In alle 25 bezochte politiezones en -diensten is er een register van de vrijheidsberovingen aanwezig[69]. In 15 zones of diensten betreft het één register, in 9 zones of diensten betreft het 2 registers: één register voor de gerechtelijke vrijheidsberovingen en één register voor de bestuurlijke vrijheidsberovingen. Er is ook een zone waar ze beschikken over 3 registers:

.....

[67] OHCHR, Committee against Torture, CAT/C/BEL/CO3 d.d. 3 januari 2014, 3.

[68] Ibidem, 4.

[69] Een van de bezochte politiezones was op het moment van het bezoek in een overgangsfase van een werking met een papieren register naar een gedigitaliseerd register, reden waarom tijdelijk beide registers werden bijgehouden.

één register voor de gerechtelijke vrijheidsberovingen, één register voor de bestuurlijke vrijheidsberovingen en één register voor opsluitingen van personen die worden overgebracht vanuit andere zones.

127. In 9 van de 10 zones of diensten waar 2 registers bijgehouden worden, betreft het per zone wel formulieren met daarop dezelfde rubrieken. In één zone verschilden de documenten in beide registers echter gedeeltelijk voor wat de in te vullen rubrieken betreft, waarbij door de respondent evenwel niet kon toegelicht worden wat de reden of aanleiding was voor dit verschil[70].

128. Bij 8 van de bevraagde zones of diensten wordt gebruik gemaakt van het voormelde register van de vrijheidsberovingen dat ter beschikking is gesteld door de algemene directie van de bestuurlijke politie van de federale politie (DGA); de andere zones en diensten hebben eigen modellen ontwikkeld, in een beperkt aantal gevallen gebaseerd op een model dat aanwezig is in de digitale ISLP-applicatie die door de lokale politiezones wordt gebruikt.

129. Bij 5 zones is er een gedigitaliseerd register. Daarbij wordt dus onder meer gebruik gemaakt van een (aangepaste) versie die aanwezig is in de voormelde ISLP-applicatie. In alle gevallen wordt ook nog ofwel informatie op papier geregistreerd of is voorzien dat nog een selectie van de geregistreerde informatie wordt afgeprint, onder meer om politiemedewerkers te laten tekenen op het document en/of om de betrokkene te laten tekenen voor kennisname, bijvoorbeeld voor wat betreft de inventaris van in bewaring genomen en teruggegeven goederen.

130. Een respondent uit een zone of dienst waar gewerkt wordt met een digitaal register in de ISLP-applicatie merkt op dat daarin relatief veel rubrieken zijn voorzien, waardoor de nauwgezetheid van het invullen soms te wensen overlaat. Bijkomend merkt de respondent op dat deze module in ISLP volgens hem uitgaat van een verkeerde visie op het chronologisch verloop van een vrijheidsberoving. Men gaat er blijkbaar van uit dat er eerst een interventiefiche of proces-verbaal gemaakt wordt, waarna er relaties kunnen gelegd worden naar de module van de vrijheidsberoving, maar in werkelijkheid handelt men, zeker bij bestuurlijke aanhoudingen, eerst de vrijheidsberoving af met invulling van de rubrieken in de module van de vrijheidsberoving waarna de interventiefiche en/of het proces-verbaal worden aangevuld; er is daarbij weinig informatie die eenmalig gevat wordt, aldus de respondent. Ook een andere respondent beaamde dat er relatief weinig informatie eenmalig kan gevat worden.

.....

[70] Bijkomend betrof het per vrijheidsbeneming telkens 2 formulieren die moesten ingevuld worden waarbij sommige rubrieken bleken voor te komen op beide formulieren. Het kan dan ook niet verbazen dat niet alle rubrieken volledig ingevuld waren op sommige fiches.

131. Een andere respondent stelt dat er een project loopt om naar de toekomst toe te gaan werken met een gedigitaliseerd register, op basis van de betreffende module in de ISLP-applicatie.

132. Een andere respondent stelt dat men een periode gewerkt heeft met een gedigitaliseerd register van de vrijheidsberovingen maar dat men sedert 1 januari 2018 weer is overgeschakeld naar een papieren versie omdat de betrokkene en de relevante medewerkers in het digitaal systeem geen handtekening konden plaatsen. Een andere zone heeft enige tijd geleden ook tijdelijk gewerkt met de module arrestaties in de ISLP-applicatie, maar is daarna overgeschakeld op een papieren register van vrijheidsberovingen[71] en denkt eraan om opnieuw over te schakelen op de digitale versie, waarbij dan documenten zouden uitgeprint worden om de handtekeningen te kunnen zetten.

133. Daarnaast werkt ongeveer de helft van de zones/diensten met (een) papieren register(s) met vaste bladen die worden genummerd[72]; in één derde van de gevallen betreft het afzonderlijke bladen of fiches die worden genummerd. In één geval betreft het een papieren register met vaste bladen die niet worden genummerd.

134. In het kader van het registreren van een vrijheidsberoving naar aanleiding van een identiteitscontrole blijkt een verscheidenheid aan gebruiken te bestaan: sommige respondenten antwoorden dat dergelijke vrijheidsberovingen niet worden vermeld in het register, andere vermelden dat er enkel een registratie gebeurt wanneer de betrokkene overgebracht wordt naar het commissariaat, nog andere respondenten melden dat er enkel een registratie gebeurt wanneer de betrokkene effectief opgesloten wordt in een cel en nog andere antwoorden dat de vrijheidsberoving steeds geregistreerd wordt.

135. In het kader van het onderzoek werden uiteindelijk 5 personen bevraagd die tijdens een plaatsbezoek van hun vrijheid waren beroofd en zich in een politiecel bevonden. De vermeldingen in het register van de vrijheidsberovingen met betrekking tot deze onderscheiden vrijheidsberovingen stemden overeen met de toelichting van de betrokken persoon[73].

.....

[71] Tijdens het plaatsbezoek bleek wel dat recent nog enkele vrijheidsbenemingen ook digitaal waren geregistreerd.

[72] Tijdens een plaatsbezoek werd vastgesteld dat het laatst in gebruik zijnde register van de vrijheidsberovingen vol was, maar er nog geen nieuw exemplaar was voorzien. De medewerkers waren dan blijkbaar maar verder gegaan met het invullen van losse formulieren, wat bleek uit de verschillende dergelijke formulieren die naast het volle register waren gelegd.

[73] In de betreffende registers was evenwel geen rubriek betreffende het verstrekken van drank voorzien en waren daarover ook geen vermeldingen gemaakt.

136. Zoals verder nog wordt toegelicht, blijkt daarnaast evenwel uit het nazicht van de 75 kopieën[74] uit de registers van de vrijheidsberovingen dat niet steeds alle voorziene rubrieken op een fiche in het register worden ingevuld. Het is in dergelijke gevallen niet steeds duidelijk of de rubriek niet werd ingevuld omdat er niets diende ingevuld te worden of omdat men om een andere reden - zoals vergeten in te vullen - niets heeft ingevuld. In andere gevallen dient men bij elke rubriek expliciet aan te duiden of deze van toepassing is of niet, waardoor wel duidelijk wordt dat een rubriek niet van toepassing is, of om een andere reden niet werd ingevuld.

137. In het kader van onderhavig onderzoek was het niet de bedoeling te controleren of alle vrijheidsberovingen ook steeds in het register van de vrijheidsberovingen worden genoteerd. Naar aanleiding van een plaatsbezoek bij een dienst van de federale gerechtelijke politie bleek evenwel dat blijkbaar slechts een fractie van de vrijheidsberovingen systematisch in het register wordt ingeschreven. Als mogelijke redenen daarvoor merkte de respondent op dat de dienst zelf niet over cellen beschikt en de onderzoeksafdelingen zelf verspreid zitten over verschillende gebouwen; dat er ook nog steeds geen eenvormig model voor het register is verschenen zoals aangekondigd in de wet en dat er hoofdzakelijk gerechtelijke vrijheidsberovingen plaatsvinden waarbij de modaliteiten reeds uitvoerig worden vermeld in processen-verbaal. Ook bij een andere dienst van de federale gerechtelijke politie bleek er een discrepantie tussen de nummering in het register van de vrijheidsberovingen en het aantal vrijheidsberovingen vermeld in de GES-applicatie[75], dat hoger lag.

138. Mogelijk houdt dit (onder meer) verband met de opmerkingen van een respondent uit een lokale politiezone waar bij het plaatsbezoek bleek dat bij recente gerechtelijke arrestaties de omschrijving van de opsluitingsredenen en dergelijke maar zeer beperkt werd ingevuld in het register van de vrijheidsberovingen. Deze respondent merkte daarbij immers op dat bij gerechtelijke arrestaties er door de rechercheurs heel wat informatie over de vrijheidsberoving moet worden genoteerd in de processen-verbaal en dat dit er wellicht kan toe leiden dat men dan slechts summier is bij het nogmaals invullen van dezelfde informatie in het register van de vrijheidsberovingen.

4.1.3.2 Processen-verbaal bij vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard

139. Naar aanleiding van de plaatsbezoeken merkten bepaalde respondenten ook op dat in hun zone bij een vrijheidsberoving (bijna) altijd een proces-verbaal wordt opgemaakt, zelfs al betreft het een puur bestuurlijke aanhouding. Ook bij een dergelijke manier van werken wordt informatie

[74] Bij elk van de 25 plaatsbezoeken werden telkens 3 kopieën nagekeken.

[75] GES: gestion enquête simple – onderzoeksbeheersysteem.

betreffende de vrijheidsberoving dan zowel opgenomen in deze processen-verbaal als in het register van de vrijheidsberovingen.

140. In een zone werd daarbij trouwens opgemerkt dat de systematische opmaak van processen-verbaal bij bestuurlijke vrijheidsberovingen als voordeel heeft dat medische kosten en maaltijdkosten kunnen aangerekend worden als gerechtskosten (*cf. infra*).

4.1.3.3 Kennisgeving van informatie betreffende de vrijheidsberoving

141. Alle respondenten verklaren dat bij de verschillende soorten vrijheidsberovingen (voor zover van toepassing bij de zone of dienst) aan de betrokkene mondeling steeds wordt toegelicht dat hij of zij van de vrijheid is benomen en de reden daarvan. Daarbij wordt bijna altijd ook de maximale duur van de vrijheidsberoving toegelicht, evenals de materiële procedure van opsluiting (onder andere fouillering, bewaring van de goederen) en de mogelijkheid tot het nemen van dwangmaatregelen). In enkele gevallen werd toegevoegd dat de informatie die wordt verstrekt afhankelijk is van de concrete situatie en/of van de persoon die instaat voor de vrijheidsberoving.

142. Wanneer de taal daarbij een probleem stelt, wordt vaak een mededeling gedaan in een andere courante taal, wordt een collega ingeschakeld die de taal machtig is, of wordt er een beroep gedaan op een andere persoon die de taal spreekt, naargelang het geval. Eventueel wordt er geen mondelinge kennisgeving gedaan maar enkel een schriftelijke (*cf. infra*). Bij gerechtelijke vrijheidsberovingen wordt ook vaak gebruik gemaakt van de aanwezigheid van een tolk om de informatie te verstrekken.

143. Wat de schriftelijke kennisgevingen betreft, wordt bij gerechtelijke arrestaties steeds het voormelde document met rechten in het kader van een verhoor 'Salduz 4' verstrekt, waarbij de meeste maar niet alle respondenten ook stellen gebruik te maken van de vertalingen van dit document die ter beschikking werden gesteld door de FOD Justitie. In een beperkt aantal gevallen wordt dit ook aangevuld met een eigen document waarop bijkomende informatie betreffende de vrijheidsberoving wordt vermeld.

144. Bij de uitvoering van een bevel tot medebrenging wordt, aldus de respondenten, ook bijna steeds het document met rechten in het kader van een verhoor 'Salduz 4' verstrekt (en desgevallend een vertaling) en in een beperkt aantal gevallen aangevuld met een eigen document waarop bijkomende informatie betreffende de vrijheidsberoving wordt vermeld. Twee respondenten merken op dat er bij dergelijke vrijheidsberovingen geen schriftelijke kennisgeving gebeurt van de voormelde informatie[76].

.....

[76] Waarbij dient opgemerkt te worden dat de betrokkene hoe dan ook in het bezit wordt gesteld van een afschrift van het bevel tot medebrenging.

145. Wat de vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard betreft, merkt ongeveer de helft van de respondenten, op wie dit van toepassing is, op dat er geen schriftelijke kennisgeving gebeurt van de voormelde informatie inzake de vrijheidsberoving. In de andere gevallen wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van een modelformulier dat werd ontwikkeld bij federale politie en dat beschikbaar is voor alle politiezones en -diensten op de portaalsite PORTAL van de geïntegreerde politie bij de algemene directie van de bestuurlijke politie van de federale politie (DGA), naast het Nederlands en het Frans, in nog 43 andere talen. In enkele gevallen wordt er voor de vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard ook gewerkt met een zelf opgesteld document waarop informatie wordt verstrekt inzake de vrijheidsberoving.

146. In ongeveer een derde van de gevallen is voorzien om in het register van de vrijheidsberovingen in een afzonderlijke rubriek melding te maken van de kennisgeving aan de betrokkene van informatie inzake de vrijheidsberoving, waarbij concreet wordt vermeld welke informatie aan de betrokkene is meegedeeld. Hierbij moet in herinnering gebracht worden dat het verschillende soorten informatie kan betreffen, namelijk de vrijheidsberoving zelf, de reden van de vrijheidsberoving, de maximale duur, de procedureregels en het nemen van dwangmaatregelen, maar dat niet vaak al deze aspecten vermeld staan bij de kennisgeving.

147. In nog ongeveer een derde van de gevallen is voorzien dat in het register van de vrijheidsberovingen in een afzonderlijke rubriek melding gemaakt wordt van de kennisgeving van informatie inzake de vrijheidsberoving maar wordt niet vermeld welke informatie er concreet is meegedeeld, er wordt enkel in algemene zin vermeld dat er informatie is verstrekt. In andere gevallen is voorzien dat de kennisgeving mee opgenomen is in een vermelding inzake de kennisgeving van de rechten. In enkele gevallen wordt in het register van de vrijheidsberoving geen registratie voorzien inzake de mededeling van informatie inzake de vrijheidsberoving[77].

148. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën uit de registers van de vrijheidsberovingen blijkt dat als er inzake de kennisgeving van informatie betreffende de vrijheidsberoving een rubriek is voorzien, deze in de meeste gevallen ook is ingevuld.

149. In ongeveer een vierde van de gevallen is niet voorzien dat de betrokkene in het register van de vrijheidsberovingen tekent dat hij informatie heeft ontvangen inzake de vrijheidsberoving.

.....

[77] Waarbij moet opgemerkt worden dat in de registers wel degelijk informatie over de vrijheidsbeneming, de motieven en dergelijke staan vermeld, maar in enkele gevallen dus geen melding wordt gemaakt van het feit dat de betrokkene daarvan kennis heeft gekregen.

150. In de andere gevallen is voorzien dat de betrokkene hetzij tekent in een specifieke rubriek, hetzij tekent voor kennisname van informatie uit meerdere rubrieken, waaronder de kennisname van de rechten. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën uit de registers van de vrijheidsberovingen blijkt echter dat in iets minder dan de helft van de betreffende gevallen op de gecontroleerde fiches geen handtekening is geplaatst.

151. In iets meer dan de helft van de bevraagde politiezones zijn er geen schriftelijke richtlijnen beschikbaar voor de medewerkers inzake het mededelen van informatie betreffende de vrijheidsberoving aan de betrokkene. Daar waar er wel schriftelijke richtlijnen zijn, zijn deze in een aantal gevallen onduidelijk en/of onvolledig.

4.1.3.4 Kennisgeving van de rechten

152. Wat de kennisgeving van de rechten betreft, stellen nagenoeg alle respondenten dat bij aanvang van de vrijheidsberoving aan de betrokkene mondeling wordt meegedeeld dat een vertrouwenspersoon wordt ingelicht, dat er recht is op medische bijstand, dat er recht is op voldoende drinkwater en een maaltijd, rekening houdend met het tijdstip. Dat de betrokkene recht heeft een onderzoek door een arts naar keuze op eigen kosten te vragen wordt blijkbaar iets minder frequent meegedeeld, evenals het recht op aangepast sanitair.

153. Wanneer de taal een probleem vormt, wordt net zoals bij de kennisgeving van informatie betreffende de vrijheidsberoving, vaak een mededeling gedaan in een andere courante taal, wordt een collega ingeschakeld die de taal machtig is, of wordt er een beroep gedaan op een andere persoon die de taal spreekt, naargelang het geval. Eventueel wordt er geen mondelinge kennisgeving gedaan maar enkel een schriftelijke (*cf. infra*). Een respondent merkte op dat men in dergelijke gevallen gebruik maakt van Google Translate. Bij gerechtelijke vrijheidsberovingen wordt ook vaak gebruik gemaakt van de aanwezigheid van een tolk om de informatie te verstrekken.

154. Wat de schriftelijke kennisgevingen betreft, wordt volgens de respondenten bij gerechtelijke arrestaties steeds het voormelde document met rechten in het kader van een verhoor ‘Salduz 4’ verstrekt, waarbij de meeste maar niet alle respondenten ook stellen gebruik te maken van vertalingen van dit document dat in 49 talen ter beschikking werd gesteld door de FOD Justitie. Een respondent stelt dat er enkel gebruik gemaakt wordt van de Nederlandstalige versie van het Salduz 4-document. In een beperkt aantal gevallen wordt dit ook aangevuld met een eigen document waarop bijkomende informatie betreffende de vrijheidsberoving wordt vermeld, dat ofwel in meerdere talen beschikbaar is, ofwel enkel in het Nederlands.

155. Bij de uitvoering van een bevel tot medebrenging wordt ook bijna steeds het document met rechten in het kader van een verhoor 'Salduz 4' verstrekt (en desgevallend een vertaling) en in een beperkt aantal gevallen aangevuld met een eigen document waarop bijkomende informatie betreffende de vrijheidsberoving wordt vermeld.

156. Wat de schriftelijke kennisgeving van de rechten bij vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard betreft, merken enkele respondenten bij wie dit van toepassing is op dat er geen schriftelijke kennisgeving van rechten gebeurt. In de andere gevallen (9) wordt hoofdzakelijk gebruik gemaakt van het *supra* vermelde modelformulier dat werd ontwikkeld bij de federale politie en dat beschikbaar is voor alle politiezones en –diensten op de portaalsite PORTAL van de geïntegreerde politie bij de algemene directie van de bestuurlijke politie van de federale politie (DGA), naast het Nederlands en het Frans, in nog 43 andere talen. In andere gevallen wordt er ook gewerkt met een zelf opgesteld document waarop rechten staan vermeld. Het aantal rechten dat op dergelijke documenten wordt vermeld, varieert evenwel; het recht op een onderzoek door een arts naar eigen keuze, op eigen kosten, en het recht op aangepast sanitair wordt blijkbaar slechts zeer uitzonderlijk vermeld.

157. In 5 gevallen is in het register van de vrijheidsberovingen niet voorzien dat een melding gemaakt wordt van de kennisgeving van de rechten.

158. In de andere gevallen wordt voorzien dat een melding gemaakt wordt van deze kennisgeving van de rechten, zij het ofwel in algemene zin, ofwel – in mindere mate – met vermelding van de ter kennis gebrachte rechten.

159. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën van opsluitingsfiches uit het register van de vrijheidsberovingen komt naar voor dat als er inzake de kennisgeving van rechten een rubriek is voorzien, deze in de meeste gevallen – maar niet altijd – is ingevuld.

160. In minder dan een derde van de gevallen is voorzien dat de betrokkene voor kennisname van de rechten tekent in het register van de vrijheidsberovingen. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën van opsluitingsfiches uit het register van de vrijheidsberovingen komt daarbij naar voor dat waar dat is voorzien, die handtekening evenwel niet steeds is geplaatst.

161. In iets meer dan de helft van de bevraagde politiezones en –diensten zijn er geen schriftelijke richtlijnen beschikbaar voor de medewerkers inzake het mededelen van rechten. Daar waar er wel schriftelijke richtlijnen zijn, zijn deze in een aantal gevallen onduidelijk en/of onvolledig.

4.1.3.5 Informatieverstrekking met betrekking tot de vrijheidsberoving en de rechten

162. We brengen in herinnering dat in het artikel 33ter, Wet Politieambt vooreerst expliciet wordt opgesomd dat een persoon die bestuurlijk wordt aangehouden in kennis moet gesteld worden van de vrijheidsberoving, de redenen van de vrijheidsberoving, de maximale duur van deze vrijheidsberoving, de materiële procedure van de vrijheidsberoving en de mogelijkheden tot het nemen van de dwangmaatregelen. Daarnaast wordt vermeld dat de rechten die uit de vrijheidsberoving voortvloeien en in de Wet Politieambt worden bedoeld aan de betrokkene moeten meegedeeld worden, zonder dat deze rechten expliciet in artikel 33ter worden opgesomd. In artikel 33ter wordt vervolgens bepaald dat deze kennisgeving schriftelijk wordt bevestigd in het register van de vrijheidsberovingen. Gezien de formulering betreft het zowel de kennisgeving van de informatie met betrekking tot de modaliteiten van de vrijheidsberoving als de rechten.

163. Uit het onderzoek komt naar voor dat er blijkbaar onduidelijkheid bestaat inzake deze kennisgeving, meer bepaald wat dient te worden verstaan onder rechten. Zo wordt in een politiezone op de fiches in het register van de vrijheidsberovingen inzake de kennisgeving vermeld: '*Kennisgeving van de rechten conform art. 33ter WPA (vrijheidsberoving, redenen, maximale duur, procedure, mogelijkheid tot nemen van dwangmaatregelen)*'. In een andere zone is er een gelijkaardige vermelding, namelijk: '*Mededeling van de rechten. (vrijheidsberoving, de redenen en de maximale duur; de materiële procedure van de opsluiting; de mogelijkheid tot het nemen van dwangmaatregelen).*'. Welke rechten uit de Wet Politieambt er moeten meegedeeld worden, wordt echter niet vermeld.

164. Zoals *supra* vermeld, wordt in meerdere zones en diensten gebruik gemaakt van een modelformulier dat werd ontwikkeld bij de federale politie; het document wordt aan de betrokkene te lezen gegeven, of overhandigd en/of wordt geafficheerd nabij de cellen. Het document dat beschikbaar is voor alle politiezones en -diensten op de portaalsite PORTAL van de geïntegreerde politie bij de algemene directie van de bestuurlijke politie van de federale politie (DGA), is, naast het Nederlands en het Frans, in nog 43 andere talen beschikbaar. Bij de toelichting op de portaalsite wordt onder meer vermeld: "*Het document vermeldt de rechten waarvan de persoon die het voorwerp uitmaakt van een bestuurlijke aanhouding, in kennis gesteld moet worden. Het document werd na overleg met DSJ opgesteld; het spreekt voor zich dat het een document is dat zich zal aanpassen aan eventuele nieuwe eisen van de wetgever*"[78]. Onder de titel van het document 'Bestuurlijke aanhouding' wordt vermeld[79]:

In het kader van een bestuurlijke aanhouding zijn uw rechten de volgende:

.....

[78] Vermeldingen op 16 januari 2019. DSJ betreft de vroegere afkorting van de Juridische dienst van de federale politie.

[79] Versie aangetroffen op 16 januari 2019.

ʃ Niemand mag van zijn vrijheid beroofd worden behalve in de gevallen voorzien door de wet.

ʃ De vrijheidsberoving door een Politiedienst mag in geen geval 12 uur overschrijden.

Er zijn 3 uitzonderingen, namelijk:

• Een duur van maximaal 24 uur in geval van administratieve aanhouding in de zones van controle van Eurostar.

• Een duur van maximaal 24 uur in geval van het niet eerbiedigen van de regels betreffende de toegang tot het grondgebied (bv.: geen identiteitsdocumenten, valse of vervalste paspoorten, …).

• Een duur van maximaal 6 uur voor diegene die, op een voor het publiek toegankelijke plaats, kennelijk onder invloed van verdovende of psychotrope stoffen wordt aangetroffen en waarvan zijn aanwezigheid, hetzij voor een ander hetzij voor zichzelf, wanorde, schandaal of gevaar veroorzaakt.

ʃ Elke uitoefening van dwang door een politieambtenaar zal weldoordacht zijn en tot het strikt noodzakelijke beperkt worden.

ʃ De vrijheidsberoving dient met DISCRETIE te gebeuren. De aangehouden personen mogen door het publiek niet gezien worden.

ʃ De persoon die van zijn vrijheid beroofd wordt:

• heeft recht op RESPECT;

• mag een MAALTIJD krijgen om de gewone uren, heeft recht op voldoende drinkwater, en mag aangepast sanitair gebruiken;

• heeft recht op een MEDISCHE BEHANDELING indien zijn toestand dit vraagt;

• mag EEN PERSOON van zijn keuze VERWITTIGEN behalve als dit het onderzoek kan schaden.

Het document bevat dus zowel bepalingen inzake de uitvoering van de vrijheidsberoving, verplichtingen die daarbij gelden voor de politieambtenaren en rechten van de bestuurlijk aangehouden persoon. Specifiek voor wat deze modeldocumenten betreft, dient evenwel opgemerkt te worden dat op de Nederlandstalige versie bij het recht op medische behandeling niet staat vermeld dat de betrokkene ook het recht heeft een arts naar keuze te vragen waarvan de kosten dan te zijnen laste vallen. Dit wordt echter wel gedeeltelijk vermeld op vertalingen die eveneens op de website beschikbaar zijn; zo wordt op de Franstalige versie vermeld: « *La personne privée de sa liberté :… : a droit à l'assistance médicale et à le droit subsidiaire à un examen médical par un médecin de son choix* » en op de Engelstalige versie*: "The person deprived of his freedom:…: recieve medical attention and additionally has the right to a medical examination by a doctor of their choice"*. Er wordt dan evenwel niet bij vermeld dat de betrokkene dan zelf moet betalen, zoals voorzien in artikel 33quinqies, Wet Politieambt (*cf. infra*)[80].

.....

[80] We brengen in herinnering dat het CPT – zoals hiervoor reeds vermeld in de rubriek 4.1.2.3. - na het bezoek in 2013 aanbevolen heeft dat het recht op toegang tot een arts van zijn keuze duidelijk zou worden vermeld in alle linguïstische versies van het document dat aan personen die bestuurlijk aangehouden zijn wordt verstrekt.

4.1.4 Opmerking van de commissaris-generaal van de federale politie betreffende het register van de vrijheidsberovingen

165. In zijn reactie d.d. 26 april 2019 in het kader van de prelectuur van onderhavig verslag[81] merkt de commissaris-generaal van de federale politie op dat de redactie van een ontwerp van koninklijk besluit betreffende het register van de vrijheidsberovingen in een eindfase zit. Het ontwerp, dat werd uitgewerkt door een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de federale en de lokale politie, zowel uit de gerechtelijke als de bestuurlijke pijler van de geïntegreerde politie, zou tegemoetkomen aan de opmerkingen in onderhavig onderzoek betreffende: eenvormigheid van het register; een exhaustieve lijst aan ter kennis te brengen informatie; eenmalige vatting; ondertekening door betrokkene (of vermelding van de weigering); overmaking van informatie bij overplaatsing, en; toepasbaar zijn bij elke vorm van vrijheidsberoving (zowel bestuurlijk als gerechtelijk). De definitieve versie van dit ontwerp van koninklijk besluit moet nog het voorwerp uitmaken van een interne (Dircom Fed Pol en VCLP) en externe (legislatieve procedure koninklijk besluit) validatie.

4.2 Recht op medische bijstand

4.2.1 Regelgevend kader

4.2.1.1 Bestuurlijke aanhouding

166. Art. 33quinquies, eerste lid, Wet Politieambt bepaalt dat elke persoon die het voorwerp uitmaakt van een bestuurlijke aanhouding recht heeft op medische bijstand.

167. Bijkomend heeft elke persoon die het voorwerp uitmaakt van een bestuurlijke aanhouding subsidiair het recht een onderzoek door een arts naar keuze te vragen: *"Om het verzoek in te willigen doet de politie ook hier een normale en redelijke inspanning. Men kan van de politie niet verwachten dat zij een geneesheer in een of andere uithoek van het land verwittigt om binnen een redelijke termijn aanwezig te zijn en, in elk geval, voor het einde van de maatregel"*[82]. De kosten voor dit onderzoek vallen ten laste van de betrokken persoon.

168. In artikel 33septies, Wet Politieambt wordt vermeld dat de nadere regels betreffende de aanrekening van de kosten en de praktische organisatie van het recht op medische bijstand ingevolge art. 33quinquies, eerste lid, geregeld worden door de Koning. Een dergelijk koninklijk besluit bestaat actueel evenwel nog niet.

.....

[81] *Cf.* bijlage 7.2.

[82] Memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 2006-2007, nr. 2873/1, 46.

4.2.1.2 Gerechtelijke vrijheidsberoving

169. Art. 2bis, Wet Voorlopige Hechtenis bepaalt dat eenieder die van zijn vrijheid is benomen overeenkomstig de artikelen 1, 2 (arrestatie) en 3 (bevel medebrenging verdachte) recht heeft op medische bijstand. De kosten van deze bijstand vallen onder de gerechtskosten. Subsidiair hebben deze personen het recht een onderzoek door een arts naar keuze te vragen; de kosten voor dit onderzoek vallen dan ten laste van de betrokkene.

170. Hierbij kan opgemerkt worden dat deze bepalingen van art. 2bis niet van toepassing zijn in het kader van de vrijheidberoving van een getuige middels een bevel tot medebrenging (art. 4, Wet Voorlopige Hechtenis).

4.2.1.3 Andere vrijheidsberovingen

171. Art. 1 van de besluitwet van 14 november 1939 betreffende de beteugeling van de openbare dronkenschap vermeldt expliciet dat de opgeslotene de nodige medische verzorging krijgt indien zijn toestand dat vereist. Er wordt daarbij niet vermeld wie deze betaalt.

172. Ook een persoon die van zijn vrijheid beroofd wordt ingevolge art. 9ter, Drugwet, omdat hij kennelijk onder invloed is van verdovende of psychotrope stoffen op een voor het publiek toegankelijke plaats, ontvangt, indien zijn toestand dat vereist, de nodige medische zorg. Er wordt daarbij niet vermeld wie deze betaalt.

173. In algemene zin dient nog opgemerkt te worden dat op de politieambtenaren die overgaan tot vrijheidsberoving, of toezicht houden op vrijheidsberoving, de bepalingen van art. 422bis, Strafwetboek van toepassing zijn inzake het schuldig verzuim, die een algemene verplichting inhouden tot het verlenen van hulp aan personen in nood.

4.2.1.4 Deontologische code van de politiediensten

174. In de deontologische code van de politiediensten[83] wordt inzake de medische bijstand aan personen die van hun vrijheid zijn beroofd vermeld: *"De personeelsleden helpen de personen die onder hun toezicht staan en die klaarblijkelijke geneeskundige verzorging nodig hebben. Ze dienen onverwijld de eerste hulp toe of laten die toedienen in afwachting van medische verzorging door de daartoe gevorderde bevoegde diensten."*

.....

[83] *Cf.* bijlage aan het koninklijk besluit van 10 mei 2006 houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten, rubriek 'Behandeling van personen die van hun vrijheid zijn beroofd'.

4.2.2 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen inzake het recht op medische bijstand

4.2.2.1 Vast Comité P

175. Van de 49 klachten die het Vast Comité P in 2013 ontving omtrent een bestuurlijke aanhouding had 10% betrekking op het al dan niet verstrekken van medische bijstand[84]. In één van die klachten werd medische bijstand geweigerd omdat de aangehouden persoon niet voldoende middelen had om een dokter te kunnen betalen: *"Het ontbreken van een regeling aangaande medische bijstand aan bestuurlijk aangehouden personen is zeker een pijnpunt op het vlak van verhaalbaarheid van de kosten. Wie betaalt immers die kosten? Deze vraag is nog meer aan de orde wanneer de aangehouden persoon geen medische bijstand vraagt en de politiediensten de mening zijn toegedaan dat dit wel degelijk nodig is, of nog sterker, wanneer de aangehouden persoon deze medische bijstand uitdrukkelijk weigert.(…) Voor het geval de politiezone of de gemeente zou overgaan tot de betaling van deze kosten rijst ook nog de vraag hoe het nu gesteld is met de terugbetaling."*[85]

4.2.2.2 AIG

176. Bij de inspectie door de AIG van de opsluitingsplaatsen bij de diensten van de federale politie (2011) bleken er in 79% van de gevallen richtlijnen te bestaan inzake medische bijstand. Voor het oproepen van een arts naar eigen keuze op vraag van de bestuurlijk aangehouden persoon (artikel 33quinquies, Wet Politieambt) werd vastgesteld dat er in 74% van de bezochte diensten in richtlijnen was voorzien[86].

177. Bij de inspectie van de opsluitingsplaatsen bij de lokale politiezones (2012) bleken er in 79% van de gevallen richtlijnen te bestaan inzake medische bijstand. Voor het oproepen van een arts naar eigen keuze op vraag van de bestuurlijk aangehouden persoon (artikel 33quinquies, Wet Politieambt) werd vastgesteld dat er in 79% van de bezochte diensten in richtlijnen was voorzien[87].

4.2.2.3 CPT

178. Het CPT merkt ter zake in algemene zin op dat: *"Persons in police custody should have a formally recognised right of access to a doctor. In other words, a doctor should always be called without delay if a person requests a medical examination; police officers should not seek to filter such requests. Further, the right of access to a doctor should include the right of a person in*

[84] Vast Comité P, Jaarverslag 2013, 43.

[85] Ibidem, 43.

[86] AIG, Inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie, februari 2011, 4.

[87] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 4.

custody to be examined, if the person concerned so wishes, by a doctor of his/her own choice (in addition to any medical examination carried out by a doctor called by the police).
All medical examinations of persons in police custody must be conducted out of the hearing of law enforcement officials and, unless the doctor concerned requests otherwise in a particular case, out of the sight of such officials.
It is also important that persons who are released from police custody without being brought before a judge have the right to directly request a medical examination/certificate from a recognized forensic doctor."[88]

179. Na het bezoek aan België in 2013 merkte het CPT op: « *Concernant l'accès à un médecin, la délégation a constaté que des pratiques différentes avaient cours. Dans certains commissariats, notamment à celui de Forest (Région de Bruxelles Capitale), les personnes privées de liberté étaient systématiquement examinées au service des urgences d'un hôpital avant d'être amenées dans les locaux de la police. Dans d'autres commissariats, il revenait à un officier de police d'apprécier si une consultation médicale était nécessaire. Le recours à un médecin choisi par la personne détenue était relativement rare. Les personnes interrogées par la délégation ne semblaient pas être conscientes de cette possibilité, malgré la déclaration écrite des droits qui leur avait été remise. Surtout, il n'existait pas de registres ni de formulaires spécifiques à la consignation des constatations de lésions traumatiques* ».[89]

180. Tevens werd opgemerkt dat: « *Concernant les constatations de lésions traumatiques, aucune procédure ne semblait en place. Si les informations étaient en général consignées dans le dossier médical, elles étaient extrêmement brèves, sans descriptions précises et aucun formulaire standard comportant un schéma corporel n'était utilisé. De plus, aucun registre rassemblant les constatations de lésions traumatiques n'existait. Enfin, un certificat médical n'était pas systématiquement établi et encore moins transmis aux détenus concernés ou aux autorités compétentes.*
Le CPT recommande que des mesures soient prises afin que le dossier médical établi à la suite de l'examen d'un détenu - nouvel arrivant ou suite à un épisode violent – présentant des signes de blessures, contienne :
i) un compte-rendu complet des déclarations faites par l'intéressé qui sont pertinentes pour l'examen médical (y compris la description de son état de santé et de toute allégation de mauvais traitement) ;

.....

[88] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Developments concerning CPT-standards in respect of police custody, Extract from the 12th General Report of the CPT, CPT/Inf52002)15-part, 2002, 3.

[89] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Rapport au Gouvernement de la Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants du 24 septembre au 4 octobre 2013, CPT/inf (2016) 13, Straatsburg, 31 maart 2016, 19.

ii) un compte-rendu complet des constatations médicales objectives fondées sur un examen approfondi ;
iii) les conclusions du médecin à la lumière de i) et ii) indiquant le degré de compatibilité entre les allégations faites et les constatations médicales objectives.
Le compte-rendu doit aussi contenir les résultats des examens supplémentaires effectués, les conclusions détaillées relatives à toute consultation spécialisée et un état du traitement dont ont fait l'objet les lésions et toute autre procédure menée.
L'examen médical en cas de lésions traumatiques doit être consigné sur un formulaire spécial prévu à cet effet, avec des « schémas corporels » indiquant les lésions traumatiques, et conservé dans le dossier médical du détenu. Si des photographies sont prises, elles doivent être classées dans le dossier médical de l'intéressé. De plus, chaque établissement pénitentiaire doit tenir un registre spécial des traumatismes, consignant toute lésion constatée.
Le Comité recommande aussi que soient revues les procédures existantes afin de garantir que, chaque fois que sont consignées des lésions compatibles avec les allégations de mauvais traitements formulées par un détenu (ou indicatives de mauvais traitements, même en l'absence d'allégations), le constat soit porté immédiatement et systématiquement à l'attention du procureur compétent, indépendamment du souhait de l'intéressé. Les résultats de l'examen doivent aussi être mis à la disposition du détenu concerné et de son avocat. »[90]

181. Na het bezoek aan België van 2017 werd door het CPT opgemerkt dat: « *Le CPT recommande aux autorités belges de prendre les mesures qui s'imposent afin que le droit à une assistance médicale pour les personnes privées de liberté par la police soit interprété de telle manière à ce que la demande d'une personne détenue de voir un médecin soit toujours accordée; il n'appartient pas aux agents ou fonctionnaires de police, ni à aucune autre autorité, de filtrer une telle demande.*
En revanche, il revient aux agents et fonctionnaires de police de veiller à ce que toute personne détenue dont ils ont la charge fasse l'objet d'un examen médical en cas de nécessité (notamment à la suite d'un recours à la force ou lorsque l'intéressé est manifestement sous l'emprise de l'alcool ou de substance illicite) »[91].

.....

[90] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Rapport au Gouvernement de la Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants du 24 septembre au 4 octobre 2013, CPT/inf (2016) 13, Straatsburg, 31 maart 2016, 37-38.

[91] CPT, Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 mars au 6 avril 2017, Straatsburg, 8 maart 2018, 18.

4.2.3 Onderzoeksresultaten

182. Bijna alle respondenten geven in onderhavig onderzoek aan dat er bij een vrijheidsberoving een onderzoek door een geneesheer plaatsvindt als dit voor de toestand van de opgeslotene noodzakelijk lijkt. Een systematisch onderzoek is zeer uitzonderlijk.

183. In geen enkele van de bevraagde zones of diensten beschikken de medewerkers die moeten instaan voor de opsluiting van de personen over een checklist die gebruikt wordt om de toestand van de betrokkene te beoordelen (nazicht verwondingen, medicatiegebruik, bezit van medicatie). De beslissing om over te gaan tot een medisch onderzoek wordt in de meeste gevallen genomen door een officier van permanentie, of wordt door deze bevestigd nadat een medewerker die instaat voor de vrijheidsberoving daartoe initiatief neemt.

184. Indien een onderzoek noodzakelijk lijkt, gebeurt dit bij de meeste bevraagde zones en diensten naargelang de noodwendigheid op het commissariaat of in het ziekenhuis. Enkele respondenten geven aan dat een dergelijk onderzoek steeds in een ziekenhuis plaatsvindt.

185. Bij onderzoeken door een geneesheer die op het commissariaat plaatsvinden stellen de meeste respondenten dat bij deze onderzoeken één of meerdere politiemedewerkers aanwezig zijn indien dit voor de veiligheid van de arts aangewezen is, waarbij in sommige gevallen wordt toegevoegd dat dit gebeurt voor zover de geneesheer akkoord is met deze aanwezigheid. In een paar gevallen wordt gesteld dat dergelijke onderzoeken steeds in aanwezigheid van één of meerdere politiemedewerkers gebeuren. In nog 2 gevallen wordt gesteld dat deze onderzoeken steeds in afwezigheid van een politiemedewerker plaatsvinden.

186. In de meeste gevallen is voorzien dat de medische onderzoeken worden genoteerd in het register van de vrijheidsberovingen, en vaak bijkomend op een afzonderlijk document (processen-verbaal of afzonderlijke attesten); in geen enkel geval werd gesteld dat deze medische onderzoeken niet worden genoteerd. Daarbij wordt meestal, maar niet steeds, voorzien dat de naam van de arts wordt genoteerd en/of het tijdstip van het onderzoek. In iets meer dan de helft van de gevallen wordt volgens de respondenten ook geregistreerd op wiens initiatief of vraag het medisch onderzoek heeft plaatsgevonden, in de andere gevallen is niet voorzien dat daarover informatie wordt geregistreerd.

187. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën van opsluitingsfiches uit het register van de vrijheidsberovingen komt naar voor dat in alle registers van de vrijheidsberovingen een rubriek inzake informatie over medische consulten is voorzien, in enkele gevallen wel omvat in een andere rubriek. In een vierde van de gevallen was deze rubriek evenwel niet of onvolledig ingevuld. Bijkomend

dient opgemerkt te worden dat daar waar de rubriek wel was ingevuld, er bijna altijd was aangestipt dat er geen medisch consult was geweest, waardoor er geen inschatting kan gemaakt worden van de geregistreerde informatie indien er wel medische consulten zijn.

188. Hierbij aansluitend blijkt uit de antwoorden van de respondenten tijdens de plaatsbezoeken een grote verscheidenheid te bestaan betreffende de wijze waarop volgens hen met de informatie omgegaan wordt die door een geneesheer wordt verstrekt wanneer er bij aanvang van de vrijheidsberoving een geneesheer wordt opgeroepen of geconsulteerd. In sommige gevallen worden de mondelinge richtlijnen van de geneesheer – betreffende de geschiktheid tot vrijheidsberoving of de afwezigheid van contra-indicaties en/of eventuele richtlijnen voor verdere opvolging – door een politiemedewerker genoteerd in het register van de vrijheidsberovingen en/of op een afzonderlijk document, bijvoorbeeld een proces-verbaal. In andere gevallen is het de geneesheer die zelf vaststellingen en/of richtlijnen noteert op een afzonderlijk document (bijvoorbeeld een medisch attest) dat dan gevoegd wordt bij het register van de vrijheidsberovingen of afzonderlijk bewaard wordt of gevoegd wordt bij een proces-verbaal.

189. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën van opsluitingsfiches uit het register van de vrijheidsberovingen komt naar voor dat niet in alle registers van de vrijheidsberovingen een rubriek is voorzien waarin medische richtlijnen kunnen worden genoteerd. Indien dit wel het geval is, is voor dergelijke informatie ofwel plaats voorzien in de rubriek van de medische consulten of in een afzonderlijke rubriek. Bij gebrek aan vermeldingen ter zake kan evenwel niet ingeschat worden hoe dergelijke informatie desgevallend wel wordt genoteerd.

190. Indien tijdens de vrijheidsberoving een geneesheer wordt opgeroepen op vraag van de betrokkene, wordt de informatie ter zake volgens de respondenten in de meeste gevallen beschouwd als informatie die kadert binnen de geneesheer-patiëntrelatie waar de politiezone of –dienst geen uitstaans mee heeft, tenzij het informatie betreft die verder relevant is voor de verzorging van de betrokkene tijdens de vrijheidsberoving. In enkele gevallen wordt gesteld dat deze informatie zonder meer wordt toegevoegd aan het register van de vrijheidsberovingen.

191. De meeste zones en diensten vermelden dat is voorzien dat de fysieke toestand van de betrokkene door een politiemedewerker wordt beschreven bij aanvang van de opsluiting en wanneer er zich tijdens de vrijheidsberovingen wijzigingen voordoen, en dit in het register van de vrijheidsberovingen en/of in een afzonderlijk document (proces-verbaal). Bij het einde van de vrijheidsberoving blijkt deze praktijk iets minder voorzien te worden, maar nog steeds stelt een groot deel van de respondenten ter zake registraties te doen, in het register en/of in een afzonderlijk document.

192. Wanneer bij aanvang of tijdens de vrijheidsberoving een geneesheer wordt opgeroepen of een consult verricht op initiatief van de politiezone of de politiedienst, stelt een derde van de respondenten dat de zone of dienst niet tussenkomt in de betaling en dat de arts of het ziekenhuis dat aan de betrokkene aanrekent, ongeacht het soort vrijheidsberoving[92]. Een van deze respondenten merkte in dat kader op dat de tussenkomst immers steeds ten bate van de betrokkene is en dat deze dus dient te betalen. Een andere respondent merkte op dat er in de regelgeving inzake de bestuurlijke aanhoudingen nergens expliciet staat vermeld dat als een medisch consult gebeurt op initiatief van de politie, dit dan ten laste zou zijn van de politie en bijkomend, dat een persoon die bij aanvang van de vrijheidsberoving reeds verwondingen vertoont naar zichzelf toe blijkbaar niet zorgvuldig heeft gehandeld en bijgevolg zelf moet instaan voor de kosten van het medisch consult.

193. Verder stelt een respondent dat bij vrijheidsberovingen in het kader van de vreemdelingenwetgeving de betrokkene betaalt en indien hij niet kan betalen, dat doorgerekend wordt aan de Dienst Vreemdelingenzaken. Bij enkele zones of diensten wordt de betaling geregeld via de gerechtskosten indien het een gerechtelijke vrijheidsberoving betreft, maar komt de zone of dienst niet tussen indien het vrijheidsberovingen betreft van bestuurlijke aard. We brengen in herinnering dat een andere respondent opmerkte dat systematisch een proces-verbaal wordt opgemaakt bij bestuurlijke vrijheidsberovingen, wat als voordeel heeft dat de medische kosten kunnen aangerekend worden als gerechtskosten.

194. Daarnaast stelt ongeveer de helft van de bevraagde diensten en zones dat er aan de betrokkene geen kosten aangerekend worden als het medisch consult gebeurt op initiatief van de zone of dienst.

195. Wanneer een persoon die van zijn vrijheid wordt beroofd in het bezit is van medicatie, wordt deze medicatie bijna steeds afgenomen en bewaard in een ander lokaal, al dan niet in een afgesloten kast, aldus de respondenten. Een respondent stelt dat de medicatie niet afgenomen wordt en een ander stelt dat de persoon in het bezit van de medicatie kan blijven als de geneesheer dat adviseert.

196. Wanneer de betrokkene niet over zijn medicatie kan beschikken, stelt ongeveer de helft van de respondenten dat deze medicatie ter beschikking wordt gesteld volgens de richtlijn van een arts na een medisch onderzoek. Een vijftal respondenten antwoordt dat de medicatie aan de betrokkene tijdens de vrijheidsberoving ter beschikking wordt gesteld volgens de door hem of haar

.....

[92] Door een respondent werd opgemerkt dat in de zone steeds een beroep gedaan wordt op de dienst 101 waarbij blijkbaar een specifieke betalingsregeling is voorzien, maar waar de zone in elk geval niet tussenkomt.

meegedeelde frequentie en dosis; een zestal respondenten antwoordt dat de wijze waarop de medicatie ter beschikking wordt gesteld afhankelijk is van de aard van de medicatie (waarbij gekende medicatie dan bijvoorbeeld wordt verstrekt op aangeven van de betrokkene, en voor niet-gekende medicatie een geneesheer wordt geraadpleegd).

197. In iets meer dan de helft van de bevraagde zones en diensten wordt gesteld dat in het register van de vrijheidsberovingen en/of op een afzonderlijk document (proces-verbaal) wordt genoteerd wanneer aan de betrokkene medicatie wordt toegediend. De rest van de respondenten (10) stelt dat dit niet of niet systematisch wordt genoteerd.

198. Wanneer bij aanvang of tijdens de vrijheidsberoving medicatie wordt voorgeschreven, stelt ongeveer de helft van de respondenten dat de betrokkene deze medicatie betaalt. Een respondent antwoordt dat als de dokter medicatie voorschrijft, deze betaald wordt via het OCMW. Bij meerdere zones of diensten bleek er evenwel geen duidelijke regeling ter zake te bestaan, onder meer omdat een dergelijke situatie zich nog niet had voorgedaan. In een aantal gevallen werd de medicatie verstrekt door de arts of het ziekenhuis maar is niet duidelijk of deze dan vergoed werd.

199. In iets meer dan de helft van de bevraagde politiezones en -diensten zijn er geen schriftelijke richtlijnen beschikbaar voor de medewerkers inzake de medische bijstand. Daar waar er wel schriftelijke richtlijnen zijn, zijn deze in een aantal gevallen onduidelijk en/of onvolledig.

4.3 Recht op maaltijden en drank

4.3.1 Regelgevend kader

200. Art. 33sexies, Wet Politieambt bepaalt dat elke persoon die het voorwerp uitmaakt van een vrijheidsberoving tijdens de ganse duur van zijn vrijheidsberoving recht heeft op voldoende drinkwater en, rekening houdend met het tijdstip, recht op een maaltijd.

201. In artikel 33septies, Wet Politieambt wordt vermeld dat de nadere regels betreffende de toerekening van de kosten en de praktische organisatie ter zake door de Koning geregeld zullen worden. Een dergelijk koninklijk besluit is er evenwel nog niet.

202. Wel is er sedert 3 januari 2003 een ministeriële omzendbrief betreffende de bevoorrading van personen in arrest, met uitzondering van diegenen die het voorwerp uitmaken van een opsluiting in een strafinrichting. In de omzendbrief wordt vermeld dat het de verantwoordelijkheid is van de diensten die tot de aanhouding zijn overgegaan, erop toe te zien dat de aangehouden personen, te eten en te drinken krijgen, en dit zowel de bestuurlijk aangehouden personen als de gerechtelijk aangehouden personen.

Over de concrete omstandigheden (wanneer, op welke wijze, wat, enz.) wordt in deze omzendbrief verder niets vermeld. Wel wordt in hoofdzaak bepaald wie de kosten van de maaltijden (en het drinken) moet dragen. In het kader van een gerechtelijke aanhouding betreft het gerechtskosten. In het kader van een bestuurlijke aanhouding worden verschillende situaties onderscheiden:

- *Aanhoudingen uitgevoerd in een politiezone naar aanleiding van een gebeurtenis die in deze zone plaatsvindt: indien de opsluiting in deze zone plaatsvindt, dan worden de kosten gedragen door deze laatste, ongeacht of de aanhoudingen nu werden uitgevoerd door politiemannen van de betrokken zone, door politiemannen van een andere zone die ter versterking zijn tussengekomen of nog door de federale politiemannen;*

- *Aanhoudingen uitgevoerd in een politiezone naar aanleiding van een gebeurtenis die in deze zone plaatsvindt: indien de aangehouden persoon, om welke redenen dan ook, wordt opgesloten in een cel van een politiepost van een andere zone, dan worden de kosten naar de zone gestuurd op het grondgebied van dewelke de aanhouding gebeurde;*

- *Aanhoudingen uitgevoerd door het personeel van een politiezone in het kader van een federale opdracht uitgevoerd door de lokale politie krachtens een dwingende richtlijn (art. 61 WGP): de kosten zijn ten laste van de politiezone;*

- *Aanhoudingen uitgevoerd door het personeel van een politiezone in het kader van een federale opdracht op vordering van de Minister van Binnenlandse Zaken (art. 64 WGP), dan worden de kosten naar de zone gestuurd op het grondgebied van dewelke de opdracht gebeurde;*

- *Aanhoudingen uitgevoerd door het personeel van de federale politie in het kader van een federale opdracht: de kosten zijn ten laste van de federale politie.*

203. Met betrekking tot de maaltijden dient nog gewezen te worden op de bepalingen opgenomen in het artikel 15 van het koninklijk besluit van 14 september 2007 betreffende de minimumnormen, de inplanting en de aanwending van de door de politiediensten gebruikte opsluitingsplaatsen, namelijk dat de collectieve cellen (d.w.z. infrastructuur voor de opsluiting van meerdere personen) en cellencomplexen (d.w.z. een geheel van meer dan vijf politiecellen die in eenzelfde gebouw gegroepeerd zijn) dienen te beschikken over de nodige infrastructuur om de maaltijden op een hygiënische manier te kunnen bewaren en verdelen. Deze bepalingen zijn van toepassing op alle desbetreffende infrastructuur die gebouwd is na de inwerkingtreding van het betreffende koninklijk besluit op 19 oktober 2007. Wat de infrastructuur betreft die dateert van voor deze inwerkingtreding of waarvan de aanbesteding

van de werken voor de oprichting dateert van voor die datum, geldt een overgangsperiode van ten hoogste 20 jaar om zich aan deze (en de andere) bepalingen van het koninklijk besluit te conformeren (artikel 17 van het koninklijk besluit). Deze overgangsperiode loopt actueel dus nog.

204. In de deontologische code van de politiediensten[93] wordt inzake het verstrekken van maaltijden en drank aan personen die van hun vrijheid zijn beroofd vermeld: *"Ze* (de personeelsleden) *verlenen hen toegang tot de sanitaire voorzieningen en zorgen eveneens voor de bevoorrading in voedsel en drank, overeenkomstig de richtlijnen terzake."*[94]

4.3.2 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen inzake het recht op maaltijden en drinken

4.3.2.1 Vast Comité P

205. In het kader van de onderzoeken in 2008 werd door het Vast Comité P ter zake het volgende opgemerkt: « *Quel que soit le motif des arrestations, les fonctionnaires de police doivent veiller à ravitailler les personnes écrouées aux heures normales des repas et à leur fournir de l'eau. Des directives claires et précises à ce sujet devraient être diffusées dans tous les services de police. (…) On constate qu'il y a encore trop de disparités actuellement. Une circulaire ministérielle existe et prévoit des montants récupérables auprès de l'autorité sur présentation d'un état de frais pour chaque repas de la journée. Il n'est donc pas question pour les fonctionnaires de police de prélever des deniers de la personne détenue un montant « X » pour aller lui chercher de quoi manger et boire ou de ne pas la ravitailler sous prétexte qu'elle n'a pas d'argent. C'est un devoir humanitaire de pourvoir à l'alimentation correcte des personnes détenues. Un arrêté royal devrait incessamment régler ce problème* »[95].

206. Van de 49 klachten die het Vast Comité P in 2013 ontving die betrekking hadden op een bestuurlijke aanhouding, had 15% betrekking op het beschikbaar zijn van voldoende drinkwater[96]: "*Waar de afgelopen jaren nauwelijks klachten ontvangen werden aangaande de drinkwatervoorziening aan de bestuurlijk aangehouden personen, is dit nu toch wel een opvallend feit. Het belang van deze drinkwaterverstrekking wordt onderstreept in de memorie van toelichting bij de wijziging van de wet op het politieambt in 2007 wanneer wordt gesteld dat: "Het recht op eten en drinken en het gebruik van aangepast sanitair tijdens een vrijheidsberoving maakt deel uit van de bescherming van de*

.....

[93] *Cf.* bijlage aan het koninklijk besluit van 10 mei 2006 houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten, rubriek 'Behandeling van personen die van hun vrijheid zijn beroofd'.

[94] Ibidem.

[95] Vast Comité P, *Douze ans d'observation des amigos*, Politeia, 2008.

[96] Vast Comité P, Jaarverslag 2013, 43.

fysieke integriteit en de menselijke waardigheid. Het doen onthouden van voedsel, drank en aangepast sanitair gedurende een vrijheidsberoving wordt door de internationale rechtspraak immers gekwalificeerd als onmenselijke behandeling""[97].

4.3.2.2 AIG

207. Bij de inspectie door de AIG van de opsluitingsplaatsen bij de diensten van de federale politie (2011) bleken er in 81% van de gevallen richtlijnen te bestaan inzake het ter beschikking stellen van eten en drinken conform art. 33sexies[98]. Een drinkbeker was in 87% van de gevallen voorzien[99]. Wat de collectieve cellen en cellencomplexen betreft, beschikten 11 van de 13 voorzieningen over de nodige infrastructuur om de maaltijden op een hygiënische manier te kunnen bewaren en te kunnen verdelen[100].

208. Bij de inspectie van de opsluitingsplaatsen bij de lokale politiezones (2012) bleken er in 73% van de gevallen richtlijnen te bestaan inzake het ter beschikking stellen van eten en drinken (art. 33sexies)[101]. Een drinkbeker was in 97% van de gevallen voorzien[102]. Wat de collectieve cellen en cellencomplexen betreft, beschikten 5 van de 8 voorzieningen over de nodige infrastructuur om de maaltijden op een hygiënische manier te kunnen bewaren en te kunnen verdelen[103].

4.3.2.3 CPT

209. In algemene zin stelt het CPT ter zake dat: *"Police custody is (or at least should be) of relatively short duration. Nevertheless, conditions of detention in police cells must meet certain basic requirements.*
(……..) They should have ready access to drinking water and be given food at appropriate times, including at least one full meal (i.e. something more substantial than a sandwich) every day"[104].

210. Na het bezoek aan België in 2013 merkte het CPT op: « *Dans l'ensemble, les locaux de détention de police visités par la délégation avaient*

.....

[97] Vast Comité P, Jaarverslag 2013, 43 – met verwijzing naar Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, *Parl. St.* Kamer, 2006-2007, nr. 51K2873/001.

[98] AIG, Inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie, februari 2011, 4.

[99] Ibidem, 8.

[100] Ibidem 9-10.

[101] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 4.

[102] Ibidem, 7.

[103] Ibidem 9-10.

[104] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Developments concerning CPT-standards in respect of police custody, Extract from the 12th General Report of the CPT, CPT/Inf52002)15-part, 2002, 5.

été récemment rénovés. Ces locaux étaient généralement propres, bien entretenus et correctement équipés (bat-flanc/lit en béton, matelas, couvertures). Toutefois, la délégation a constaté que les cellules rénovées ne disposaient pas toujours d'un point d'eau et de toilettes. Le CPT est conscient que la privation de liberté dans ces locaux ne peut normalement pas dépasser les 24 heures et que, dans les faits, elle ne dépassait en général pas quelques heures. Cela étant, de nombreuses personnes rencontrées par la délégation ont indiqué n'avoir pas reçu à boire ou ne pas avoir pu se rendre aux toilettes pendant des durées prolongées, alors qu'elles étaient privées de liberté dans des locaux de police. Le CPT tient à rappeler que tout détenu doit bénéficier d'un accès aisé à l'eau et aux toilettes. En tout état de cause, un tel accès devrait être prévu dans le cadre de prochaines rénovations/constructions de locaux de détention de la police. Le Comité recommande aux autorités belges de prendre les mesures nécessaires afin de remédier aux lacunes susmentionnées »[105].

211. Na het bezoek aan België in 2017 merkte het CPT op: « *Le CPT recommande aux autorités belges de rappeler régulièrement au personnel de police assurant la surveillance des locaux de détention de veiller à ce que les personnes détenues aient accès sans tarder à de l'eau potable et aux toilettes lorsqu'elles le demandent.*
Il ressort des entretiens de la délégation avec les personnes détenues que des dispositions avaient généralement été prises pour proposer un repas à un moment opportun »[106].

4.3.3 Onderzoeksresultaten

212. Bij de 25 plaatsbezoeken was op slechts één locatie in de individuele cellen een waterpunt voorzien dat permanent toegankelijk is voor een van zijn vrijheid beroofde persoon. In de meeste andere gevallen krijgt een persoon die van zijn vrijheid is beroofd te drinken als hij daarom vraagt, aldus de respondenten. In een paar gevallen krijgt de persoon te drinken als de verantwoordelijke politiemedewerker daarmee instemt en in één geval worden vaste momenten voorzien waarop aan een betrokkene gevraagd wordt of hij te drinken wenst. In de meeste gevallen beschikt de betrokkene over een drinkbeker die hij bij zich houdt of die buiten de cel bewaard wordt; in enkele gevallen betreft het een plastic flesje met water dat de betrokkene bij zich houdt.

.....

[105] Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT), Rapport au Gouvernement de la Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants du 24 septembre au 4 octobre 2013, CPT/inf (2016) 13, Straatsburg, 31 maart 2016, 21.

[106] CPT, Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 mars au 6 avril 2017, Straatsburg, 8 maart 2018, 20.

213. Er wordt aan van hun vrijheid beroofde personen meestal gratis kraantjeswater of flessenwater ter beschikking gesteld en in iets mindere mate ook gratis koffie of thee, en soms ook gratis frisdank. Door 2 respondenten werd gesteld dat de betrokkene ook drank kan krijgen die door familie of kennissen naar het commissariaat wordt gebracht. Frisdrank kan in de helft van de gevallen wel bekomen worden tegen betaling, wat soms ook het geval is voor flessenwater of koffie.

214. In ongeveer de helft van de gevallen is volgens de respondenten niet voorzien dat wordt genoteerd wanneer de betrokkene te drinken krijgt; daarbij komen nog enkele gevallen waar dit ook niet is voorzien omdat de betrokkene over een waterpunt beschikt of hem een flesje water wordt verstrekt dat hij in bezit houdt. In de andere gevallen is voorzien dat wordt genoteerd wanneer betrokkene te drinken krijgt in het register van de vrijheidsberovingen of in een afzonderlijk document (proces-verbaal).

215. Uit het nazicht van de ontvangen kopieën van opsluitingsfiches uit het register van de vrijheidsberovingen komt evenwel naar voor dat in vier vijfde van de registers geen rubriek is voorzien inzake de registratie van informatie betreffende het verstrekken van drinken, en dat daar waar er wel een (sub)rubriek is voorzien, die meestal niet is ingevuld.

216. In iets meer van de helft van de gevallen wordt niet genoteerd dat de betrokkene weigert te drinken; wanneer dat wel wordt genoteerd, gebeurt dit in het register van de vrijheidsberovingen of in een afzonderlijk document (proces-verbaal), aldus de respondenten.

217. Vijf van de 25 bezochte zones en diensten hebben schriftelijke richtlijnen voor de medewerkers inzake het verstrekken van drinken aan personen die van hun vrijheid zijn beroofd. Deze richtlijnen zijn dan meestal wel duidelijk en volledig.

218. Bij nagenoeg alle bevraagde zones en diensten wordt aan de van zijn vrijheid beroofde persoon gratis eten ter beschikking gesteld als de betrokkene aanwezig is binnen een zekere tijdsvork 's morgens, 's middags en/of 's avonds. In een paar gevallen wordt aan betrokkene gratis eten verstrekt als hij daarom vraagt. In één geval wordt bij aanvang van de vrijheidsberoving onmiddellijk een lunchpakket verstrekt, ongeacht het tijdstip. In één geval wordt ook toegestaan dat familie of vrienden eten brengen voor de betrokkene. Daarnaast is in enkele gevallen bijkomend mogelijk dat de betrokkene tegen betaling eten kan bekomen (bijvoorbeeld een pak friet).

219. Wat de verstrekte maaltijden betreft, is het ontbijt blijkbaar meestal samengesteld uit sneden brood met beleg. In 2 gevallen betreft het een voorverpakte wafel. Bij één dienst verstrekt men een pakket met onder meer een granenreep, een koek en een vruchtensap; deze pakketten worden besteld

bij het Directoraat Gerechtelijke politie (DGJ) van de federale politie. Een paar respondenten stellen dat het eten verstrekt wordt door collega's die iets te eten gaan halen.

220. Ook het middagmaal bestaat bij de meeste zones en diensten uit sneden brood met beleg. In een derde van de gevallen wordt evenwel een warme maaltijd verstrekt die bijvoorbeeld betrokken wordt uit een nabijgelegen rustoord of ziekenhuis, of die bestaat uit een schotel die opgewarmd wordt in de (microgolf)oven.

221. 's Avonds betreft het opnieuw meestal sneden brood met beleg, een enkele keer een voorverpakte wafel of een voorverpakte koek en in enkele gevallen een warme maaltijd (extern betrokken of op te warmen in de (microgolf)oven).

222. Bij ongeveer de helft van de bezochte politiezones en/of -diensten krijgt een persoon die van zijn vrijheid is beroofd bij elke maaltijd brood met beleg te eten (of een variant daarop), ook bij vrijheidsbenemingen die tot 48 uur kunnen duren in het kader van de Wet Voorlopige Hechtenis. Een respondent bij wie dit normaal gezien ook het geval is, merkte in dat kader op dat als een persoon erg lang van zijn vrijheid wordt benomen – bijvoorbeeld 40 uur – het wel eens kan gebeuren dat men dan een pak friet haalt.

223. Een derde van de respondenten stelt dat de betrokkene, voor wat de gratis maaltijden betreft, geen keuze heeft bij de samenstelling van de maaltijden. In de andere gevallen zou de betrokkene enige keuze hebben bij de samenstelling van de maaltijd, eventueel enkel om religieuze of gezondheidsredenen, doch hierbij moet opgemerkt worden dat deze keuze blijkbaar soms zeer beperkt is en er dan blijkbaar meestal uit bestaat om bepaalde ingrediënten desgevallend niet op te eten.

224. In een lokale politiezone worden de warme maaltijden gehaald bij een lokaal rustoord. Dit heeft onder meer als voordeel dat eventueel ook rekening kan gehouden worden met specifieke vragen of noden inzake de samenstelling of bereiding van de maaltijd, aangezien dit bij een rustoord een gebruikelijke manier van werken is.

225. Ongeveer een vierde van de respondenten antwoordt dat ze geen rekening houden met de ramadan voor wat betreft het tijdstip van het verstrekken van de maaltijden. In de andere gevallen wordt daar rekening mee gehouden, al dan niet op vraag van de betrokkene.

226. Om de maaltijd te nuttigen, beschikt de persoon vaak enkel over de zit- of ligbank in de cel. Daarnaast wordt in iets minder dan de helft van de bezochte diensten of zones eventueel ook de mogelijkheid geboden om

desgevallend de maaltijd te nuttigen in een ruimte waar ook een tafel beschikbaar is.

227. Twee bezochte zones beschikken over een cellencomplex (meer dan 5 individuele cellen). Slechts één van deze zones beschikt over de nodige infrastructuur om de maaltijden op een hygiënische manier te kunnen bewaren en in geen van beide complexen is de nodige infrastructuur voorzien om de maaltijden op een hygiënische manier te verdelen. In het ene complex bestaan de maaltijden altijd uit sneden brood met beleg. In de andere zone worden 's morgens en 's avonds voorverpakte wafels en/of koeken voorzien en 's middags een maaltijd die opgewarmd wordt in de microgolfoven.

228. Alle respondenten gaven aan dat genoteerd wordt dat betrokkene te eten heeft gekregen, meestal zou ook genoteerd worden dat betrokkene zou weigeren te eten, in het register van de vrijheidsberovingen en/of op een ander document (proces-verbaal). Uit het nazicht van de ontvangen kopieën van opsluitingsfiches uit het register van de vrijheidsberovingen komt naar voor dat in alle registers van de bezochte zones en diensten een afzonderlijke rubriek is voorzien voor informatie inzake het verstrekken van maaltijden, maar dat in ongeveer een derde van de gevallen deze rubriek niet of onvolledig was ingevuld.

229. Iets meer dan de helft van de zones en diensten beschikt over richtlijnen voor de medewerkers inzake het verstrekken van maaltijden aan personen die van hun vrijheid zijn beroofd. Bij meerdere zones of diensten waar er richtlijnen zijn, zijn deze evenwel onduidelijk en/of onvolledig.

4.4 Informatieoverdracht bij overplaatsing

4.4.1 Eerdere vaststellingen en aanbevelingen

230. Uit de door het Vast Comité P en de AIG reeds gevoerde onderzoeken komt naar voor dat personen die van hun vrijheid beroofd zijn tijdens de vrijheidsberoving vaak worden overgebracht naar andere opsluitingsplaatsen, bijvoorbeeld om er de nacht door te brengen. Deze overplaatsingen kunnen zowel gebeuren binnen eenzelfde politiezone, als tussen politiezones, tussen diensten van de federale politie naar lokale politiezones of tussen diensten van de federale politie onderling.

231. Zo bleek bij het onderzoek van de AIG naar de opsluitingsplaatsen bij de federale politie (2011) dat er bij 81% van de bezochte diensten sprake was van hetzij een mondeling, hetzij een schriftelijk samenwerkingsakkoord inzake het overbrengen en (verder) opsluiten van personen[107]. Bij het onderzoek van de AIG naar de opsluitingsplaatsen bij de lokale politie (2011) bleek dat er bij 67% van de bezochte diensten sprake was van hetzij een mondeling, hetzij een

[107] AIG, Inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie, februari 2011, 3.

schriftelijk samenwerkingsakkoord inzake het overbrengen en (verder) opsluiten van personen[108]. Deze samenwerkingen lopen goed, aldus de bevindingen van de AIG[109].

232. Maar 46% van de bezochte federale diensten[110] en slechts 6% van de bezochte lokale politiezones[111] beschikten evenwel over specifieke formulieren die worden gebruikt bij het overbrengen van aangehouden personen naar een (andere) opsluitingsplaats (of justitiepaleis).

233. Teneinde misverstanden en fouten te vermijden, beveelt de AIG dan ook aan om voor de gehele geïntegreerde politie standaardprocedures te ontwikkelen voor het overbrengen van personen die van hun vrijheid zijn beroofd naar opsluitingsplaatsen (en justitiepaleizen)[112]. Daarbij zou de informatie die de opgesloten persoon bij overplaatsing zou volgen onder meer de identiteit van de persoon in kwestie kunnen vermelden, de aard van de vrijheidsberoving, het motief van zijn vrijheidsberoving, het tijdstip van de aanvang van de vrijheidsberoving, het wettelijk voorziene einduur van de vrijheidsberoving, informatie met betrekking tot de fysieke toestand en de reeds ontvangen medische bijstand en de richtlijnen inzake verdere medische bijstand, informatie over te nemen geneesmiddelen, evenals informatie betreffende de maaltijden en drinken die aan de persoon werden verstrekt en het tijdstip waarop dit gebeurde.

4.4.2 Onderzoeksresultaten

234. In onderhavig onderzoek werden bij de plaatsbezoeken drie mogelijke scenario's bevraagd, namelijk (1) de overplaatsing van personen die van hun vrijheid zijn beroofd naar een andere opsluitingslocatie binnen de eigen politiezone of -dienst, (2) de opsluiting in de eigen politiezone of -dienst van personen ten voordele van andere politiezones of -diensten en (3) de overbrenging van personen die van hun vrijheid zijn beroofd naar de opsluitingsinfrastructuur van een andere politiezone of -dienst, en dit steeds in het kader van een permanente regeling[113].

4.4.2.1 Overplaatsingen binnen de eigen politiezone of -dienst

235. Bij slechts één van de 25 bezochte politiezones en -diensten is er sprake van een permanente regeling van overplaatsingen binnen de eigen zone. Het

.....

[108] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 2..

[109] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 2

[110] AIG, Inspectieverslag over de opsluitingsplaatsen van de federale politie, februari 2011, 3.

[111] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 3.

[112] AIG, Inspectieverslag nr. 2 over de opsluitingsplaatsen van de lokale politie, juni 2012, 5.

[113] Occasionele overplaatsingen wegens een uitzonderlijke onbeschikbaarheid of een uitzonderlijk tekort van eigen opsluitingscapaciteit werden buiten beschouwing gelaten.

betreft een regeling waarbij van hun vrijheid beroofde personen tijdens de nacht en het weekend overgebracht worden naar het commissariaat waar het toezicht wordt georganiseerd, waarbij de locatie blijkt af te hangen van welke medewerkers opgeroepen worden om het toezicht uit te oefenen. Wanneer een persoon wordt overgeplaatst, wordt zowel mondeling als schriftelijk informatie doorgegeven, onder meer over de vrijheidsberoving (mondeling en schriftelijk), de verwittiging van de vertrouwenspersoon (mondeling en schriftelijk), de medische consulten en de fysieke toestand van de betrokkene (mondeling) en de verstrekte maaltijden (schriftelijk). Over het drinken wordt blijkbaar geen informatie doorgegeven. Een kopie van de betreffende fiche in het register van de vrijheidsberovingen volgt de betrokkene en wordt verder aangevuld. In deze politiezone zijn er geen schriftelijke richtlijnen voor de medewerkers inzake de overbrenging binnen de eigen politiezone van personen die van hun vrijheid zijn beroofd.

4.4.2.2 Opsluitingen in een politiezone of -dienst ten voordele van een andere zone of dienst

236. Tien lokale politiezones die werden bezocht, sluiten van hun vrijheid beroofde personen op ten voordele van andere politiezones en/of -diensten. In de helft van deze zones betreft het een regeling waarbij het tijdstip geen rol speelt. In de andere zones gebeurt dit enkel tijdens de nacht en/of tijdens het weekend.

237. 9 van deze lokale politiezones ontvangen personen van één of meerdere andere lokale politiezones; 4 van deze lokale politiezones ontvangen personen van één of meerdere diensten van de federale politie. In één zone bestaat er ook een protocol om opsluitingen te doen ten bate van de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie.

238. In 2 van de betreffende zones beperkt men zich tot de opsluiting van personen die het voorwerp uitmaken van een gerechtelijke vrijheidsberoving, in de andere zones betreft het vrijheidsberovingen van zowel bestuurlijke als gerechtelijke aard.

239. In 6 van de betreffende zones bestaan er geschreven overeenkomsten met de andere zone(s) of dienst(en) inzake de modaliteiten van deze opsluitingen.

240. In 7 van de betreffende zones worden er geen kosten aangerekend aan de andere zone of dienst voor deze opsluitingen; in twee van deze zones blijkt er een samenwerking te zijn met een andere zone die eruit bestaat dat de vrijheidsberovingen voor beide zones nu eens in de ene zone en dan weer in de andere zone gebeuren.

241. In een zone wordt gewerkt met een forfaitair bedrag per opsluiting voor het gebruik van de infrastructuur, het toezicht, eten en drinken. De medische kosten vallen daarbuiten omdat in de betreffende zone deze ten laste zijn van de betrokkene. Het forfait wordt gefactureerd aan de vragende zone of dienst. Een andere zone heeft blijkbaar een overeenkomst waarbij gewerkt wordt met een forfait op jaarbasis en waarbij de compensatie door de andere zone bestaat uit de inzet van medewerkers[114]. In een derde zone is in het protocol met een andere zone opgenomen dat als compensatie deze laatste zone punctueel gratis een Nederlandstalig personeelslid ter beschikking zal stellen wanneer daar een tekort aan is in de gastzone die de opsluitingsplaats aanbiedt. Bijkomend dienen eventuele kosten voor medische consultaties geregeld te worden door de vragende zone, die trouwens desgevallend ook moet instaan voor de overbrenging van de betrokkene naar het ziekenhuis en voor de bewaking in het ziekenhuis.

242. Wanneer personen opgesloten worden ten voordele van andere politiezones of -diensten wordt voor wat betreft de terbeschikkingstelling van drank de eigen regeling toegepast. Dat is eveneens het geval voor de regeling inzake medische tussenkomsten. Wat de maaltijden betreft, wordt in de meeste gevallen ook de eigen regeling toegepast doch in enkele gevallen betrof het de regeling van de vragende zone, waarbij de betrokkene dan bijvoorbeeld een lunchpakket bij zich heeft wanneer hij wordt overgebracht.

243. Wanneer er opsluitingen gebeuren ten voordele van andere zones of diensten is er volgens de respondenten steeds een informatieoverdracht, hetzij schriftelijk, hetzij mondeling, hetzij beide. Uit de antwoorden komt naar voor dat de aard van de overgedragen informatie betreffende de vrijheidsberoving, betreffende het verwittigen van de vertrouwenspersoon, betreffende medische consulten, betreffende de fysieke toestand van de opgeslotene, en betreffende eten en drinken dat reeds werd verstrekt, kan verschillen van zone tot zone, waarbij informatie betreffende het drinken het minst wordt overgedragen. Wat de schriftelijke informatieoverdracht betreft, baseert men zich onder meer op kopieën van de betreffende fiche in het register van de vrijheidsberovingen van de vragende zone of laat men een politiemedewerker van de vragende zone het eigen register van de vrijheidsberovingen invullen bij de overdracht van de betrokkene.

244. In 7 van de 10 politiezones waar men opsluitingen verricht ten bate van andere zones of diensten worden deze verdere vrijheidsberovingen ook ingeschreven in het eigen register van de vrijheidsberovingen; in de andere zones worden deze opsluitingen ingeschreven in een afzonderlijk register dat specifiek betrekking heeft op dergelijke overbrengingen of in het wachtboek van de officier van permanentie. De informatie die daarbij vervolgens meestal - maar niet steeds - genoteerd wordt, betreft informatie rond de

.....

[114] De gedetailleerde informatie ter zake werd naderhand niet aan de onderzoekers overgemaakt.

vrijheidsberoving (reden, tijdstip opsluiting, einduur, …), de medische consulten, de fysieke toestand van de betrokkene en de maaltijden. Informatie omtrent drinken wordt veel minder vaak genoteerd.

245. In 4 van de betreffende 10 zones zijn er geen schriftelijke richtlijnen beschikbaar voor de medewerkers inzake de overbrenging van personen die van hun vrijheid zijn beroofd vanuit andere zones of diensten. Waar er wel richtlijnen zijn, zijn deze soms onduidelijk en/of onvolledig.

4.4.2.3 Overbrenging van personen die van hun vrijheid zijn beroofd naar de opsluitingsinfrastructuur van een andere zone of dienst

246. 10 van de 25 bezochte politiezones en -diensten brengen de van hun vrijheid beroofde personen over naar de opsluitingsinfrastructuur van een andere politiezone of -dienst in het kader van een permanente regeling. In 7 van deze gevallen betreft het een regeling waar het tijdstip geen rol speelt. In de andere gevallen gebeurt dit enkel tijdens de nacht en/of tijdens het weekend.

247. In 6 lokale politiezones wordt de betrokkene overgebracht naar een of meerdere andere lokale politiezone(s); in 3 diensten van de federale politie wordt de betrokkene overgebracht naar een of meer lokale politiezone(s), en in 1 dienst van de federale politie wordt de betrokkene overgebracht naar een lokale politiezone en soms naar een andere dienst van de federale politie.

248. Wat de aard van de vrijheidsberovingen betreft van de betrokken personen die overgeplaatst worden, kan opgemerkt worden dat dit uiteraard samenhangt met de soorten vrijheidsberovingen waarmee men in de zone of dienst geconfronteerd wordt. In geen enkel geval werd evenwel aangegeven dat ook personen die van hun vrijheid werden beroofd in het kader van identiteitscontroles worden overgebracht naar een andere zone of dienst.

249. In 7 van de 10 betreffende gevallen wordt vermeld dat er een geschreven overeenkomst bestaat met de andere zone of dienst.

250. In 6 van de gevallen waar men van hun vrijheid beroofde personen overbrengt naar een andere zone of dienst worden er geen kosten aangerekend; bij 2 van die politiezones is er wel een regeling waarbij de vrijheidsberovingen alternerend in de ene en de andere zone worden gedaan. In de andere gevallen worden onder meer forfaitaire kosten aangerekend voor het verblijf en het toezicht en/of de reële kosten voor de genuttigde maaltijden, die dan gefactureerd worden. Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van een compensatie in medewerkers of middelen.

251. Een zone kan trouwens geconfronteerd worden met diverse regelingen: in een bezochte politiezone is er een akkoord met een naastgelegen zone

waarnaar enkel personen in het kader van een gerechtelijke vrijheidsberoving mogen overgebracht worden. Daarbij is er een regeling dat per persoon een forfait voor verblijf en toezicht wordt gefactureerd evenals de kostprijs van de genuttigde maaltijden. De personen onder een vrijheidsberoving van bestuurlijke aard worden overgebracht naar een andere naastgelegen politiezone, waarbij een regeling is voorzien dat het toezicht op de van hun vrijheid beroofde personen de ene week gebeurt door de vragende politiezone en de andere week door de zone waar de opsluiting verder gebeurt, en dit ongeacht door welke politiezone de vrijheidsberovingen zijn gedaan.

252. Wanneer personen overgebracht worden naar een andere zone of dienst, wordt voor wat betreft het ter beschikking stellen van drinken en inzake de medische consulten verder de regeling toegepast van de zone of dienst waar de verdere opsluiting gebeurt. Wat de maaltijden betreft, wordt meestal de regeling overgenomen van de dienst waar de verdere opsluiting gebeurt; in twee gevallen wordt eten voorzien door de vragende zone of dienst.

253. Wanneer een persoon overgebracht wordt naar een andere politiezone of -dienst voor verdere vrijheidsberoving, is er volgens alle respondenten op één na een informatieoverdracht die mondeling en/of schriftelijk gebeurt. Wanneer er een schriftelijke overdracht van informatie gebeurt, wordt onder meer kopie verstrekt van de eigen fiche uit het register van de vrijheidsberovingen of wordt er een document ingevuld dat door de ontvangende zone daartoe wordt verstrekt.

254. Zones kunnen geconfronteerd worden met uiteenlopende regelingen, afhankelijk van naar welke zone ze een persoon overbrengen. Zo is er een bezochte zone waar personen overgebracht worden naar een naastliggende zone waar de begeleidende politiemedewerkers informatie in het register van de vrijheidsberoving van de ontvangende zone moeten inschrijven; wanneer een persoon evenwel overgebracht wordt naar een andere naastliggende zone, dan geven de begeleidende politiemedewerkers mondeling informatie door die dan blijkbaar door de ontvangende zone genoteerd wordt in het register van de vrijheidsberovingen.

255. In 7 van de betreffende 10 zones zijn er geen schriftelijke richtlijnen beschikbaar voor de medewerkers inzake de overbrenging van personen die van hun vrijheid zijn beroofd naar andere zones of diensten.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 Conclusies

256. Personen kunnen in het kader van uiteenlopende wetgevingen van hun vrijheid beroofd worden en tijdelijk ondergebracht worden in een opsluitingsplaats van de politie. Er zijn enerzijds vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard, zoals onder meer de bestuurlijke aanhouding, de aanhouding in het kader van de vreemdelingenwetgeving of de vrijheidsberoving in het kader van een identiteitscontrole; anderzijds zijn er de vrijheidsberovingen van gerechtelijke aard, namelijk de arrestatie en de uitvoering van een bevel tot medebrenging. Het opzet van onderhavig onderzoek was na te gaan of de rechten van deze personen door de politie gerespecteerd worden, in het bijzonder voor wat betreft de kennisgeving van de rechten, het krijgen van medische bijstand en het krijgen van drank en maaltijden.

257. In de periode oktober-december 2018 werd daarom bij 19 lokale politiezones en 6 diensten van de federale politie een plaatsbezoek gedaan. De voormelde aspecten werden bevraagd en er werd ook een verificatie gedaan van registraties in het register van de vrijheidsberovingen en van schriftelijke richtlijnen.

258. Aldus werd een beeld bekomen van de diversiteit aan praktische modaliteiten inzake de kennisgeving van rechten, het verstrekken van medische bijstand, en het verstrekken van drank en maaltijden aan personen die bij lokale politiezones en diensten van de federale politie van hun vrijheid worden benomen, en op de informatieverstrekking, de informatieregistratie en de informatieoverdracht met betrekking tot deze aspecten.

259. De aandacht voor vrijheidsberovingen door de politiediensten is niet nieuw. Zowel het Vast Comité P als de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie hebben de voorbije jaren onderzoeken gevoerd ter zake en aanbevelingen geformuleerd, onder meer met betrekking tot de aspecten die het voorwerp uitmaken van onderhavig onderzoek. Daarnaast heeft ook het Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke behandeling of bestraffing (CPT) de voorbije jaren onderzoeken in België uitgevoerd waarbij ook vrijheidsberovingen door politiediensten werden geëvalueerd en heeft het Comité tegen foltering van de Verenigde Naties (CAT) een monitoring gedaan, waarbij aanbevelingen werden geformuleerd. De aanbevelingen met betrekking tot de aspecten die het voorwerp uitmaken van onderhavig onderzoek werden hiervoor reeds vermeld. Uit onderhavig onderzoek komt naar voor dat deze aanbevelingen nog steeds relevant zijn.

5.1.1 Kennisgeving van de vrijheidsberoving en rechten – register van vrijheidsberovingen

260. De Wet Politieambt schrijft sedert 2007 voor dat alle vrijheidsberovingen door de politie worden ingeschreven in een register van de vrijheidsberovingen. De bepaling in deze wet dat met een koninklijk besluit de inhoud en de vorm van dit register zal worden bepaald evenals de voorwaarden waaronder de gegevens worden bewaard, is tot op heden evenwel dode letter gebleven, ondanks aanbevelingen en opmerkingen ter zake door het Vast Comité P en het CAT van de Verenigde Naties.

261. Alle 25 politiezones en -diensten die werden bezocht in het kader van dit onderzoek beschikken over een register van de vrijheidsberovingen maar er is een grote verscheidenheid aan in gebruik zijnde modellen van het register - meestal een papieren register en in 5 gevallen een digitaal register waarbij sommige informatie wordt uitgeprint - en een verscheidenheid aan informatierubrieken die in deze registers zijn voorzien en die moeten aangevuld worden.

262. Voor wat de vrijheidsberovingen naar aanleiding van een identiteitscontrole betreft, komt een verscheidenheid aan werkwijzen naar voor inzake de inschrijving van deze vrijheidsbeneming in het register; soms worden deze niet ingeschreven; in andere gevallen worden deze maar ingeschreven als de betrokkene effectief naar het commissariaat wordt overgebracht; in nog andere gevallen wordt de betrokkene maar ingeschreven als hij effectief in een cel wordt ondergebracht en in nog andere gevallen wordt de betrokkene steeds ingeschreven.

263. De Wet Politieambt voorziet bij bestuurlijke aanhoudingen dat de betrokkenen in kennis gesteld worden van bepaalde modaliteiten inzake de vrijheidsberoving en van bepaalde rechten, en dat in het register van de vrijheidsbeneming wordt genoteerd dat deze kennisgeving is gebeurd. Uit het onderzoek komt naar voor dat in de verschillende soorten registers die in gebruik zijn dit op verschillende wijzen wordt genoteerd, variërende van een duidelijke oplijsting van de meegedeelde informatie tot een zeer algemene vermelding dat de informatie ter kennis is gebracht; wat er dan ter kennis is gebracht, is in dit laatste geval dan evenwel niet duidelijk. Daar komt bij dat blijkbaar niet steeds duidelijk is welke de rechten zijn die moeten meegedeeld worden (*cf. infra*). In enkele gevallen is de registratie van de kennisgeving van informatie en/of rechten soms zelfs niet voorzien.

264. In alle bezochte zones en diensten is in het register van de vrijheidsberovingen een rubriek voorzien voor het noteren van informatie inzake het verstrekken van maaltijden en inzake eventuele medische tussenkomsten die er zijn geweest. Er is evenwel ook hier een diversiteit aan informatie die daarover geregistreerd wordt, van gedetailleerd tot zeer

algemeen. Alhoewel uit de controle van fiches uit de registers van de vrijheidsberovingen blijkt dat in veel gevallen deze rubrieken werden ingevuld, waren er ook fiches waar dit niet het geval was. Inzake de registratie van informatie betreffende de maaltijden bleek dat in een derde van de gevallen deze rubriek niet of onvolledig was ingevuld. Inzake de medische bijstand betrof het tot een vierde van de gevallen waarin de betreffende rubriek niet was ingevuld.

265. Slechts in ongeveer een vijfde van de gevallen is ook expliciet een rubriek voorzien in het register der vrijheidsbenemingen voor de registratie van informatie inzake de drank die aan de betrokkene ter beschikking wordt gesteld tijdens de vrijheidsberoving; bijkomend bleek dat als die rubriek in de gecontroleerde fiches was voorzien, deze meestal niet was ingevuld.

266. Verder bleek dat er ook een grote verscheidenheid bestaat inzake het al dan niet laten tekenen van de persoon die van zijn vrijheid is beroofd in het register van de vrijheidsberovingen betreffende onder meer de kennisname van informatie betreffende de vrijheidsberoving en de rechten.

267. Bij vrijheidsberovingen van gerechtelijke aard dient in het kader van het strafonderzoek in processen-verbaal ook informatie betreffende de vrijheidsberoving genoteerd te worden. Dit betekent dat men (een deel van) dezelfde informatie in twee verschillende documenten moet registreren. Ook bij vrijheidsbenemingen van bestuurlijke aard kunnen bijkomende documenten zoals een proces-verbaal of een interventiefiche opgemaakt worden. Mogelijk heeft het feit dat men informatie dan tweemaal moet noteren – en er weinig informatie is die blijkbaar eenmalig kan gevat worden - een negatieve invloed op de kwaliteit van de registratie in het register van de vrijheidsberovingen.

268. Wat de kennisgeving betreft van informatie betreffende de vrijheidsberoving en de kennisgeving van de rechten aan de persoon die van zijn vrijheid is beroofd, kan bijkomend opgemerkt worden dat het grootste deel van de respondenten zegt de voorgeschreven kennisgevingen inzake de modaliteiten van de vrijheidsberoving en inzake de rechten uit te voeren, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, hetzij beide. Indien de betrokken persoon een andere taal spreekt, wordt vaak op verschillende manieren getracht de betrokkene mondeling te informeren (andere courante taal, collega's die de taal spreken, …) of er wordt aan betrokkene een schriftelijke kennisgeving gedaan in zijn taal of een taal die hij begrijpt waarbij gebruik gemaakt wordt van een document dat beschikbaar is in tientallen talen, zowel wat de kennisgeving betreft in het kader van bestuurlijke vrijheidsberovingen als wat betreft de kennisgeving in het kader van gerechtelijke vrijheidsberovingen (het zogenaamde Salduz 4-document).

269. Uit het gevoerde onderzoek komt echter naar voor dat er soms onduidelijkheid is over wat nu precies in dat geval moet meegedeeld worden.

In de Wet Politieambt wordt vermeld dat aan elke bestuurlijk aangehouden persoon hetzij mondeling, hetzij schriftelijk kennis gegeven wordt van de vrijheidsberoving, de reden van de vrijheidsberoving, de maximale duur van de vrijheidsberoving, de materiële procedure van de opsluiting en de mogelijkheid tot het nemen van dwangmaatregelen, evenals van de rechten die betrokkene geniet en die in de Wet Politieambt zijn opgenomen. Deze rechten worden in het betreffende artikel evenwel niet verder expliciet opgesomd maar worden in afzonderlijke artikelen in de Wet Politieambt vermeld. Zo worden in bepaalde gevallen bij de kennisgeving van de rechten enkel de voormelde modaliteiten van de vrijheidsberoving opgesomd die expliciet staan vermeld in het betreffende artikel 33ter, Wet Politieambt en geen enkel recht. In andere gevallen vermeldt het document dat gebruikt wordt bij de schriftelijke kennisgeving in het kader van bestuurlijke vrijheidsberovingen onder de titel rechten, zowel modaliteiten van de vrijheidsbeneming, verplichtingen van de politiemedewerkers als rechten – weze het onvolledig – van de persoon die van zijn vrijheid is benomen.

270. Bijkomend dient opgemerkt te worden dat de regelgeving ter zake bij bestuurlijke aanhoudingen hoofdzakelijk is opgenomen in de Wet Politieambt en bij gerechtelijke vrijheidsberovingen (arrestatie, bevel tot medebrenging) in de Wet Politieambt, de Wet Voorlopige Hechtenis en het Wetboek van Strafvordering. Dit heeft blijkbaar tot gevolg dat op het document dat aan een gearresteerde persoon wordt verstrekt voorafgaand aan zijn verhoor (het zogenaamde 'Salduz 4-document') het recht op het verwittigen van een vertrouwenspersoon wordt vermeld evenals het recht op medische bijstand en desgevallend een onderzoek door een arts naar keuze; deze rechten staan immers vermeld in de Wet Voorlopige Hechtenis. Dat de betrokkene, ingevolge artikel 33sexies, Wet Politieambt ook recht heeft op voldoende drinken, op een maaltijd (rekening houdend met het tijdstip) en op aangepast sanitair, wordt op dat Salduz 4-document evenwel niet vermeld. De vraag rijst in welke mate daarvan dan ook werkelijk expliciet kennis wordt gegeven bij gerechtelijke vrijheidsbenemingen.

271. In zijn reactie d.d. 26 april 2019 in het kader van de prelectuur van onderhavig verslag merkt de commissaris-generaal van de federale politie op dat de redactie van een ontwerp van koninklijk besluit betreffende het register van de vrijheidsberovingen dat tegemoetkomt aan verschillende opmerkingen in onderhavig verslag in een eindfase zit.

5.1.2 Recht op medische bijstand

272. Voor wat betreft de vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard, wordt in artikel 33septies, Wet Politieambt vermeld dat in een koninklijk besluit de nadere regels betreffende de aanrekening van de kosten en de praktische organisatie van het recht op medische bijstand zullen geregeld worden. Een dergelijk koninklijk besluit is er tot op heden nog niet. Bijkomend kan

opgemerkt worden dat een dergelijk koninklijk besluit niet van toepassing zou zijn op de vrijheidsberovingen van gerechtelijke aard, waarbij er evenwel ook nog geen nadere regels inzake de organisatie zijn van het recht op medische bijstand.

273. Uit het gevoerde onderzoek komt naar voor dat er een grote verscheidenheid is inzake de wijze waarop de medische bijstand aan personen die van hun vrijheid zijn beroofd door de politiediensten in de praktijk is georganiseerd, evenals inzake de wijze waarop desgevallend met de medische adviezen en informatie wordt omgegaan die naar aanleiding van een medisch onderzoek door de geneesheer wordt verstrekt, en met betrekking tot de aanrekening van de kosten van deze medische bijstand indien deze gebeurt op initiatief van de politie.

274. In de helft van de bezochte zones en diensten vallen deze kosten niet ten laste van de betrokkene. In een derde van de gevallen moet een persoon die van zijn vrijheid is beroofd in dergelijke gevallen echter steeds de kosten dragen, ongeacht het soort vrijheidsberoving. Nochtans bepaalt de Wet Voorlopige Hechtenis expliciet dat het in dergelijke gevallen gerechtskosten betreft en kan uit de Wet Politieambt begrepen worden dat deze kosten in dergelijke gevallen niet door de betrokkene moeten gedragen worden.

275. Daarnaast zijn er onder meer ook nog zones of diensten waar in dergelijke gevallen bij gerechtelijke vrijheidsberovingen de kosten voor medische bijstand inderdaad als gerechtkosten beschouwd worden, maar waar bij vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard dit ten laste van de betrokkene is. Uit de Wet Politieambt kan nochtans begrepen worden dat de kosten van een medisch onderzoek dat plaats vindt op initiatief van de politie niet ten laste van de betrokken persoon valt; dit wordt evenwel niet expliciet in deze wet vermeld.

276. In de Wet Politieambt wordt ook vermeld dat elke persoon die het voorwerp uitmaakt van een bestuurlijke aanhouding subsidiair het recht heeft een onderzoek te vragen door een arts naar keuze, waarbij de kosten dan te zijnen laste vallen. De meeste respondenten stellen dat de betrokkene daarvan mondeling in kennis wordt gesteld; uit het onderzoek blijkt dat op een document dat bij verschillende zones wordt gebruikt in het kader van een schriftelijke kennisgeving van rechten deze modaliteit evenwel niet is opgenomen en dat op anderstalige versies van dit document de mogelijkheid wordt vermeld om een beroep te doen op een arts naar keuze maar dat daar dan niet bij wordt vermeld dat dit dan op kosten van de betrokkene gebeurt.

277. Ook wat het bezit, het verstrekken en eventueel het aanschaffen van medicatie betreft in het kader van de vrijheidsberoving van een persoon is er in de praktijk een verscheidenheid aan werkwijzen.

5.1.3 Recht op voldoende drinkwater en recht op een maaltijd

278. Wat de vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard betreft, wordt in artikel 33septies, Wet Politieambt vermeld dat in een koninklijk besluit de nadere regels zullen worden bepaald betreffende de aanrekening van de kosten en de praktische organisatie van het recht op voldoende drinkwater en recht op een maaltijd rekening houdend met het tijdstip. Er is wel sedert 2003 een ministeriële omzendbrief die onder meer vermeldt dat het de verantwoordelijkheid is van de politiediensten die tot een bestuurlijke of gerechtelijke aanhouding overgaan erop toe te zien dat de aangehouden persoon te eten en te drinken krijgt. De omzendbrief regelt vervolgens de aanrekening van de kosten afhankelijk van de aard van de vrijheidsberoving en van de betrokken politiedienst(en) maar regelt verder niets inzake de concrete organisatie van het verstrekken van eten en drinken.

279. Uit onderhavig onderzoek komt evenwel een grote verscheidenheid naar voor inzake deze concrete organisatie.

280. Zo is het wat het drinken betreft nog steeds uitzonderlijk dat een persoon die van zijn vrijheid is beroofd permanent kan beschikken over drinkwater zonder dat hij dat moet vragen aan het personeel dat toezicht houdt; een persoon kan drinken krijgen, maar in bijna alle gevallen moet hij dat vragen. De respondenten stellen dat de betrokkene dan ook te drinken krijgt.

281. De maaltijden – waarvoor de betrokkene niet moet betalen – bestaan hoofdzakelijk uit brood met beleg, met enige varianten daarop. Een voorverpakte wafel of koek als ontbijt en/of als avondmaal behoort soms ook tot de mogelijkheden.

282. Uitzonderlijk is een pak friet ook wel mogelijk, maar dan tegen betaling; of kan de familie iets te eten brengen naar het commissariaat.

283. Bij ongeveer een derde van de bezochte zones en/of diensten worden warme maaltijden verstrekt op een bepaald moment tijdens de vrijheidsberoving. Bij ongeveer de helft van de zones en/of diensten wordt voor elke maaltijd brood met beleg voorzien (of een variant daarop), ook bij vrijheidsberovingen die de 24 uurtermijn overstijgen.

5.1.4 Informatieoverdracht bij overplaatsingen

284. Bij de 25 zones en diensten die in onderhavig onderzoek werden bezocht is er één zone die interne overplaatsingen doet van personen die van hun vrijheid zijn beroofd; 10 van deze zones en diensten brengen personen tijdens de vrijheidsberoving over naar een andere zone of dienst en 10 zones of diensten ontvangen personen die van hun vrijheid zijn beroofd van andere zones of diensten voor verdere vrijheidsberoving. Het betreft overplaatsingen

in het kader van permanente regelingen[115] waarbij de modaliteiten vaak ook vastgelegd zijn in schriftelijke overeenkomsten, waarbij al dan niet is voorzien in bepaalde vormen van compensatie of vergoedingen.

285. Uit het onderzoek komt verder naar voor dat de informatieoverdracht in het kader van deze overplaatsingen zeer verscheiden blijkt te verlopen. Alhoewel de meeste respondenten stellen dat er aan de andere zone of dienst informatie wordt verstrekt over de persoon die wordt overgeplaatst en over de wijze waarop de vrijheidsbeneming van deze persoon tot aan de overplaatsing is verlopen, blijkt dat op diverse manieren te gebeuren. Deze informatieoverdracht gebeurt dan ofwel mondeling of schriftelijk, ofwel mondeling en schriftelijk. Er is blijkbaar ook een verscheidenheid aan informatie die daarbij wordt verstrekt. Hierbij moet in herinnering worden gebracht dat uit het onderzoek naar voor komt dat bij de zones en diensten met betrekking tot de diverse aspecten van de aanvankelijke vrijheidsbeneming reeds een verscheidenheid aan informatie wordt geregistreerd en dat bij de overplaatsing deze informatie, of een deel daarvan vervolgens mondeling en/of schriftelijk wordt doorgegeven.

5.1.5 Richtlijnen voor de medewerkers

286. Uit het onderzoek komt naar voor dat de bevraagde politiezones en politiediensten vaak geen specifieke schriftelijke richtlijnen hebben voor hun medewerkers met betrekking tot de wijze waarop de in onderhavig onderzoek bevraagde aspecten in de zone of dienst zijn geregeld en concreet uitvoering dienen te krijgen[116]; bijkomend komt naar voor dat als er richtlijnen zijn, deze niet altijd duidelijk en/of volledig zijn. Daarbij dient herhaald te worden dat er tussen de zones en diensten dus een grote verscheidenheid aan praktische regelingen en gebruiken blijkt te bestaan.

5.2 Aanbevelingen

5.2.1 Kennisgeving van de vrijheidsberoving en rechten – register van vrijheidsberovingen

287. Het Vast Comité P beveelt nogmaals aan dat er een eenvormig register van de vrijheidsberovingen komt - zoals reeds geruime tijd voorzien in de Wet Politieambt - dat door alle zones en diensten van de geïntegreerde politie op dezelfde wijze wordt gebruikt. De aanbevelingen die ter zake werden gedaan door het CPT en het CAT zijn daarbij mede richtinggevend.

288. Aangezien de registratie van bepaalde informatie inzake de vrijheidsberovingen ook is opgelegd in het kader van andere regelgeving - zoals

[115] En dus niet naar aanleiding van een occasionele overplaatsing wegens uitzonderlijke omstandigheden.

[116] De meeste zones en diensten hebben wel schriftelijke richtlijnen maar deze bevatten niet noodzakelijk informatie over alle aspecten.

onder meer de Wet Voorlopige Hechtenis en het Wetboek van Strafvordering - dient in de mate van het mogelijke de eenmalige vatting van deze informatie te worden voorzien.

289. Het Vast Comité P beveelt nogmaals aan dat het register van de vrijheidsberovingen steeds volledig wordt ingevuld, waarbij ook dient aangeduid te worden wanneer een bepaalde rubriek niet van toepassing is.

290. Het Vast Comité P beveelt aan dat de bepalingen in artikel 33ter, Wet Politieambt inzake de rechten die aan een bestuurlijk aangehouden persoon moeten meegedeeld worden verduidelijkt worden, in die zin dat er een volledige en duidelijke oplijsting komt van deze rechten.

291. Bijkomend is het aangewezen dat in het kader van gerechtelijke vrijheidsberovingen het recht op voldoende drinkwater, op maaltijden (rekening houdend met het tijdstip) en het recht op aangepast sanitair ook worden vermeld op de schriftelijke verklaring van rechten[117] die wordt verstrekt aan een persoon die van zijn vrijheid is beroofd en moet worden verhoord. Deze rechten staan nu vermeld in de Wet Politieambt, maar worden niet vermeld in de Wet Voorlopige Hechtenis, wat wel het geval is voor het recht op verwittiging van een vertrouwenspersoon en de rechten inzake medische verzorging, rechten die wel worden vermeld op de schriftelijke verklaring van rechten die momenteel in gebruik is.

292. In het verlengde daarvan en teneinde tot een coherente opsomming van rechten te komen binnen eenzelfde wetgeving, beveelt het Vast Comité P aan dat in de Wet Voorlopige Hechtenis ook het recht op voldoende drinkwater, op maaltijden (rekening houdend met het tijdstip) en het recht op aangepast sanitair wordt ingeschreven voor de arrestatie en de vrijheidsbeneming in het kader van een bevel tot medebrenging.

293. Met het oog op een meer coherente wetgeving herhaalt het Vast Comité P ook zijn aanbeveling uit 2014 tot aanpassing van de besluitwet betreffende de beteugeling van de dronkenschap in die zin dat ook expliciet zou vermeld worden dat het een vrijheidsberoving betreft van bestuurlijke aard, waarop bijgevolg ook zonder twijfel de bepalingen inzake de bestuurlijke aanhoudingen in de Wet Politieambt van toepassing zijn.

5.2.2 Recht op medische bijstand

294. Het Vast Comité P beveelt nogmaals aan dat er een duidelijke regeling komt inzake de aanrekening van de kosten voor de medische bijstand – met inbegrip van de verstrekking van medicatie – in het kader van vrijheidsberovingen door de politiediensten, en dit zowel voor alle

.....

[117] Het zogenaamde Salduz 4-document.

vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard als voor de vrijheidsberovingen van gerechtelijke aard.

295. Het Vast Comité P beveelt aan dat er nadere regels komen inzake de praktische organisatie van de medische bijstand – met inbegrip van de verstrekking van medicatie – aan personen die door de politiediensten van hun vrijheid worden beroofd, en dit zowel voor wat betreft alle vrijheidsberovingen van bestuurlijke aard als de vrijheidsberovingen van gerechtelijke aard. Daarbij dienen ook nadere regels te worden voorzien inzake de registratie en het beheer van de medische informatie in het kader van deze medische bijstand. De aanbevelingen die ter zake werden gedaan door het CPT zijn daarbij mede richtinggevend.

5.2.3 Recht op voldoende drinkwater en recht op een maaltijd

296. Het Vast Comité P beveelt aan dat er nadere regels komen inzake de praktische organisatie van het verstrekken van voldoende drinkwater en van maaltijden aan personen die van hun vrijheid zijn beroofd bij de politiediensten. De aanbevelingen die ter zake werden gedaan door het CPT zijn daarbij mede richtinggevend.

5.2.4 Informatieoverdracht bij overplaatsingen

297. Net zoals de Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie dit reeds eerder deed, beveelt het Vast Comité P aan om voor de gehele geïntegreerde politie standaardprocedures te ontwikkelen inzake de overdracht van informatie bij overbrengingen tussen de politiediensten van personen die van hun vrijheid zijn beroofd.

5.2.5 Richtlijnen voor de medewerkers

298. Het Vast Comité P beveelt ten slotte aan dat er bij de lokale politiezones en de betrokken diensten van de federale politie duidelijke richtlijnen komen voor de medewerkers inzake de praktische organisatie en modaliteiten van de bestuurlijke en gerechtelijke vrijheidsberovingen.

6. AFKORTINGEN

AIG	Algemene inspectie van de federale politie en van de lokale politie
BS	Belgisch Staatsblad
CPT	Europees Comité ter voorkoming van foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing
CAT	Committee against Torture – Comité tegen foltering van de Verenigde Naties
DAFA	Dienst van de Luchtsteun
DGA	Algemene directie van de bestuurlijke politie
DGA/DACH	Dienst van de Hondensteun
DGJ	Algemene directie van de gerechtelijke politie
DGR	Algemene directie van het middelenbeheer en de informatie
DGR/DRI/BIPOL	Directie van de politionele informatie en ICT-beleid en beheer
DGR/DRL	Directie van de Logistiek
FEEDIS	Feeding Information System
FGP	Federale gerechtelijke politie
FOD	Federale overheidsdienst
GES	Gestion enquête simple
ISLP	Integrated System for Local Police
LPA	Luchtvaartpolitie
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
SPC	Directie van de Spoorwegpolitie
SPN	Directie van de Scheepvaartpolitie

7. BIJLAGEN

7.1 Bezochte diensten en locaties

Zone de police Nivelles/Genappe	Nivelles
Zone de police Brabant Wallon Est	Jodoigne
Zone de police Fagnes	Spa
Zone de police Houille-Semois	Gedinne
Zone de police Haute-Meuse	Dinant
Zone de police Bernissart/Péruwelz	Péruwelz
Zone de police des Collines	Flobecq
Zone de police Charleroi	Charleroi
Zone de police de Mariemont	Manage
Politiezone Ukkel/Watermaal-Bosvoorde/Oudergem	Ukkel
Politiezone Bodukap	Sint-Katelijne-Waver
Politiezone Geel-Laakdal-Meerhout	Geel
Politiezone Hageland	Bekkevoort
Politiezone Machelen/Vilvoorde	Vilvoorde
Politiezone Schelde-Leie	De Pinte
Politiezone Aalter/Knesselare	Aalter
Politiezone Lokeren	Lokeren
Politiezone Blankenberge/Zuienkerke	Blankenberge
Politiezone Limburg Regio Hoofdstad	Hasselt
PJF Luxembourg	Marche-en-Famenne
LPA Liège	Bierset
WPR Hainaut	Mons
FGP Vlaams-Brabant	Asse
FGP Oost-Vlaanderen	Gent
SPN Kust	Zeebrugge

7.2 Beschouwingen d.d. 26 april 2019 van de commissaris-generaal van de federale politie op het eindverslag

Police

COMITE P
26-04-2019

Police Fédérale
COMMISSARIAT GENERAL

Avenue de la Couronne 145A
1050 BRUXELLES
[redacted]

COMITE P
A l'attention de Monsieur Antonio CACI
Membre effectif – Conseiller

Rue de la Presse, 35/1
1000 BRUXELLES

Bruxelles, 26 AVR. 2019

Notre référence	CG- 2019/2221	Votre correspondant	
Votre lettre du	22-03-2019	Téléphone	[redacted]
Vos références	Dossier : C/2018/-001204 Stuk : 2019-002239/O/05/cl	E-mail	

Monsieur le Conseiller,

1. Je vous remercie pour l'envoi du rapport dont objet en pré-lecture et pour l'occasion qui nous est ainsi donnée de formuler nos éventuelles remarques et considérations.

2. Je partage bien évidemment les considérations du Comité P, ainsi que des autres organes de contrôle nationaux et internationaux, quant au caractère essentiel du traitement humain et respectueux des droits des personnes privées de liberté. Comme le démontrent les constatations faites par le Comité P lors de ses investigations, les dispositions légales relatives aux droits des personnes privées de liberté ne sont pas restées lettre morte et sont, de manière générale, respectées.

3. Précisons à cet égard que les principes soutenant ces droits, à savoir le respect de la dignité humaine et la protection de l'intégrité physique de toute personne, quel que soit son statut (auteur, victime, témoin, etc.), et en particulier lorsqu'elle est placée sous la surveillance et, dès lors, la responsabilité des services de police, étaient déjà mis en œuvre avant l'introduction des articles 33bis et suivants dans la loi sur la fonction de police (par la loi du 25 avril 2007) et, notamment, de l'article 2bis dans la loi relative à la détention préventive (par la loi du 13.08.2011).

Ces principes étaient notamment abordés à l'occasion du cours d'Ethique et de Déontologie dispensé dans le cadre de la formation de base des membres du cadre opérationnel, avant d'être repris, de manière déjà un peu plus explicite, dans le code de déontologie des services de police (en mai 2006).

4. Votre rapport soulève toutefois, et à juste titre, que des étapes essentielles doivent encore être réalisées, telles que l'adoption de textes réglementaires et la formulation de directives claires et uniformes. La mise en place d'un cadre réglementaire déterminant, d'une part, la portée exacte des obligations incombant aux services de police et, d'autre part, les modalités pratiques en matière d'imputation des frais, ainsi que la mise à la disposition des membres du personnel d'outils adéquats et de processus décrits de manière claire, contribueront de manière certaine à faciliter, et en conséquence encourager, l'application stricte des obligations légales précitées.

5. Si les directives, fiches et formulaires-types déjà existants, notamment au sein de la DGA, restent en effet perfectibles, elles constituent sans aucun doute déjà une source de « bonnes pratiques » et, dès lors, d'inspiration pour l'élaboration de processus et de directives uniformes.

6. Comme indiqué dans notre courriel du 15.03.19, la rédaction du projet d'arrêté royal relatif au registre des privations de liberté est en cours de finalisation. Élaboré dans le cadre d'un groupe de travail « intégré » (avec des représentants du niveau local et du niveau fédéral) et « intégral » (avec des représentants du pilier judiciaire et du pilier administratif), ce projet rencontre notamment les préoccupations suivantes soulevées dans votre rapport : uniformité quant à la forme du registre ; liste exhaustive des mentions devant y figurer ; saisie unique (avec renvoi vers le numéro de PV, le cas échéant) ; signature de l'intéressé pour validation des mentions (ou, le cas échéant, mention de son refus de signer) ; transmission des informations en cas de transfert de la personne (grâce au format informatique du registre) ; application à l'ensemble des privations de liberté, quelle qu'en soit la base légale ou la nature (administrative ou judiciaire). La version définitive de ce texte doit encore faire l'objet des validations internes (Dircom et CCGPI) et externes (procédure législative d'adoption d'un AR) légalement prescrites.

7. Pour le surplus, il paraît opportun d'attirer l'attention du Comité P sur les éléments suivants :

   - Quant au point 258 du rapport : L'obligation de tenir un registre des arrestations administratives existait en fait déjà avant la loi du 25.04.2007, dans la version initiale de l'article 33 de la loi sur la fonction de police.

   - Quant au point 18 du rapport : Si l'arrêté-loi de 1934 relatif à la répression de l'ivresse ne le mentionne pas explicitement, le service juridique de la Police Fédérale considère que l'arrestation qui y est prescrite est de nature administrative, et que les droits prescrits par la loi sur la fonction de police sont donc bel et bien d'application. Il en est d'ailleurs de même pour ce qui concerne l'arrestation opérée sur la base de l'article 9ter de la loi du 24.02.1921 relative aux stupéfiants.

   - C'est également une interprétation large qui est préconisée par le service juridique de la Police Fédérale quant à l'application des obligations contenues dans la loi sur la fonction de police également aux arrestations de nature judiciaire.

   - Les interprétations précitées, ainsi d'ailleurs que l'interprétation des dispositions relatives aux droits des personnes privées de liberté et les bonnes pratiques recommandées, sont reprises dans le « Manuel de la fonction de police » (A. Liners, V. Keutericxx et M-A Langouche, éditions Politeia), lequel est souvent utilisé par les formateurs et les aspirants en formation de base.

Les auteurs y réfèrent notamment aux recommandations formulées précédemment en la matière par le Comité P et les autres organes de contrôle.

- Quant au point 49 du rapport : Une cartographie existe bel et bien en matière de lieux de détention au sein de la Police Fédérale, et même au sein de l'ensemble de la Police Intégrée. Cette cartographie est mise à jour précédemment à chaque visite du CPT et cela, à la demande du SPF Justice. Vous trouverez ladite cartographie, telle que mise à jour pour la visite du CPT de 2017, en annexe du présent courrier. Il convient toutefois d'admettre qu'il n'existe pas, à l'heure actuelle, de système structurel garantissant la tenue à jour régulière d'une telle cartographie.

Veuillez agréer, Monsieur le Conseiller, l'assurance de ma très haute considération.

Premier Commissaire divisionnaire Marc DE MESMAEKER
Commissaire général

7.3 Beschouwingen d.d. 30 april 2019 van de Vaste Commissie van de Lokale Politie op het eindverslag

From: [redacted]
Sent: *dinsdag 30 april 2019 13:55*
To: *Info Comité P <info@comitep.be>* ***Subject:*** *FW: dringend na te lezen*

Geachte mijnheer Caci;
Mijnheer de Raadsheer ;

Wij hebben uw schrijven inzake het ontwerpverslag over "De kennisgeving van rechten in het kader van vrijheidsberovingen in opsluitingsplaatsen van de politie en de toepassing van het recht op medische bijstand en het recht op een maaltijd in dat kader".
Wij wensen bij deze uitdrukkelijk het Vast Comité P te bedanken voor dit verzoek om reactie op dit ontwerp.
Wij danken u ook voor het kort uitstel voor deze reactie.
Wij hebben het ontwerp doorgenomen en zijn positief onder de indruk over de deskundige analyse van het dossier.
Wij hebben een zeer beperkte bevraging gedaan (zie hieronder). Opmerkingen zijn hierna genoteerd.
Er is een bespreking geweest van onze analyse op het dagelijks bestuur van de VCLP dd. 30/04/2019.
Het is dus zo dat we ons kunnen aansluiten bij de aanbevelingen. We willen wel vragen dat alle eventuele nieuwe documenten in ISLP in de courante talen moeten beschikbaar zijn. In de analyse is er geen aandacht besteed voor de spoedeisende collocatieprocedure (wet 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon tegen de geesteszieke). Bij een Koninklijk Besluit register willen we daaraan gekoppeld wil dat er een éénvormige registratie zou zijn. De opmerking in het verslag dat er nog geen KB is voor de kosten van de bestuurlijke aanhouding (artikel 33 septies WPA) kan worden bijgetreden. Voorts is het zo dat de omzendbrief dd. 03/01/2000 hopeloos verouderd is. We willen van de gelegenheid gebruik maken dat eventuele vrijheidsberovingen in het kader van de strafuitvoering ook een belangrijke impact zullen hebben op termijn.

Met de meeste hoogachting;
[redacted]
VCLP